

Բաժանորդագրին կվճարի Թուրքիոյ համար տարեկան 50 դր2, Ռուսիոյ համար 50 րուպլի, ուրիշ օրկիրներու համար 50 ֆրանկ, վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն դրամի տեղ Օսմանեան նաւակադրոշմ կ'ընդունուի:

Եւրոպայի վերաբերեալ ամէն գործի համար զիմել

Առ ՏՅՈՐԷՆ-Հրատարակիչ
ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ
Պոլիս, Պանդե-Գալու, Թաշ Խան, Թիւ 50

ԾԱԴԻԿ

ԼՐԱԳԻՐ

درعليه ده بنچه قوسنده طاش خاند
•••••
نومروده «زاغيك» غزته سى مديرى
بالاقاشيان حوونان

S'adresser à

HOVNAN PALACACHIAN
Directeur du journal arménien «Dzaghik»
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 Փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 Փարա

ՆՈՐ ԵՐԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 45

ՇԱԲԱԹ

31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1892

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Պոլսոյ Հայոցս համար՝ կրթութեան չափտեղը միայն Գաղիոյ ոստանին մէջ կը վառի, և մեր թիթեռնիկներ դէպ ա՛յդ ծանօթ լոյսը վազելով անընդհատ, իրենց թևերն խանձած կը վերադառնան վերջապէս

Բարիզ հասնելով, Պոլսէն տեսնուած լուսին հետ կը շփոթեն Պոսթալուներու լոյսն, և միշտ վերջինը հրապուրիչ կը գտնեն մերայինք. ահա՛ այդ լուսին շուրջն է որ մեր թիթեռնիկները կը խանձեն իրենց թևերն:

Անիրաւութիւն է թէ և բոլոր Բարիզ գնացողները թիթեռնիկ կոչել, և սակայն անհրաժեշտ ստուգութիւն մ'է թէ անոնք թիթեռնիկ կը դառնան մեզ, կերպարանափոխութեան (metamorphose) անխուսափելի ազդեցութիւնը կրելով:

Ի՞նչ չափ կը բերեն մեզ Բարիզէն: Արտառոց բան է փնտսուց մէջ չափ վերնորոշել:

Գաղիացւոյն և Հայուն նկարագրին մէջ այնչափ զանազանութիւն կայ, որ չափ տարբերութիւն մեր և Փրանսամոլի մը ըմբռնման մէջ: Բայց Գերմանացւոց բարքերն մերայնոց բարքերուն հետ ամենամօտ խնամութիւն ունին, Գերմանացիք ունին գովելի յատկութիւններ որք մեզ ևս բնածին են:

Յաւալի չէ՞ մեր ունեցածն ալ կորսընցընել՝ փոխանակ առաւել ամրապնդելու զարգացներու գալն, և զմեզ ենթարկել նորանոր դժուարութեանց ու անպատեհութեանց:

Բարիզ կ'երթամք, վասն զի գաղիներէն գիտեմք: Բայց գաղիական կրթութիւնը կը յարմարի՞ մեզ: Ամենեւին ո՛չ:

Եւ արդէն ամէն ոք, այդ լեզուին ծանօթ լինելով, կարող ալ չէ դիմանալ այնչափ ծախուց և Բարիզ նետել ինքզինքն: Յետոյ, Համալսարանական կըրթութիւնը միթէ հարուստներուն միայն պիտի վերապահուի: Իսկ չունեւորն իւր

կեանքն ի՞նչպէս պիտի անցնէ հոն. պատառ մը խարդախեալ մտով, բրթուճ մ'ալ կրիւհի պանիրով: Եւ այդ աղքատ երիտասարդը երկրին հոսանքին մէջ չէ՞. Դրամի բացակայութեամբ ձեռք բերուած զրօսանքն ու հաճոյքներն, ի՞նչ կը կարծէք որ լինին, նուա՞ղ վտանգաւոր: Անցնինք:

Նթէ կայ երկիր մը որու ժողովրդեան և մեր նկարագրին իրարու այնչափ նման են, որու ժողովրդեան հետ շատ աւելի ներդաշնակութիւն մը ձեռք կարող եմք բերել, առանց մեզմէ բան մը վրայ տալու, և շահելով իրենցմէ ինչ որ օգտակարագոյնն է, ապրիլ հեշտ պայմաններով, մեծամասնութեան դիւրամառչելի կերպով, ահա այդ երկիրը Գերմանիան է գլխաւորաբար:

Հարկ չկայ Պէրլինի Համալսարանը երթալ. փոքրիկ քաղաքներու մէջ ունի Գերմանիա ամենահաջակաւոր Համալսարանները: Հայն ամենայն վստահութեամբ կարող է երթալ Ննա, Հայտէլպէրկ, Պերն, Յուրիս, Լայպցիկ, Էլն, Էլն, մտածելով թէ շատ աւելի լուրջ և հիմնական կրթութիւն մը կառնու հոն, շատ աւելի խնայողական պայմաններով, և ուր շատեր կարող են երթալ:

Ինչո՞ւ չը կրթութիւն այդ գոհարանման փոքրիկ քաղաքներու մէջ մեր ուսուցիչներն, մեր խմբագիրներն: Ինչո՞ւ չատեր իմաստասիրական, գրագիտական, լեզուաբանական, պատմագիտական, և այլն, շրջաններ չկատարեն:

Ինչ վտանգ որ կ'ուպառնայ Բարիզ մը, զերծ է այդ վտանգէն Ննա մը: Հայտէլպէրկի զրօսալայրերն շատ կանուխ կը գոցուին զուարճանալ ուզող յաճախորդին. ուսանողն ստիպուած է գործին երթալ, իւր աշխատութեանց ծոցը, իւր քննութեանցը պատրաստութեան, և գրպանին քիչ մը դըրամն իրեն միշտ բաւական պիտի երևի:

Իսկ լեզուն Գերմաներէն է անշուշտ, և կարելի չէ՞ այդ ամենակարեւոր լեզուն ալ սովորի: Երբ բաւական բան ձեռք

բերուի հոս, Գերմանիոյ մէջ վեցամսեայ ժամանակամիջոցաւ մը կը լուծուի լեզուի խնդիրն:

ՇԱԹ

ՀԱՅ ԿԵՆ ՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

Ժ.

ՔիթԱՊՃԻ—ՄԱՐԳԱՐ

(Շար. Գալստրոյ քիւնց)

Ի կովկասիա ժամանակակից կաթողիկոսէն սկսեալ՝ ոչ նուազ նշանաւոր գերագէտ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, սարկաւազներ և այլ հանրածանօթ աշխարհականներ կը գտնուէին, որոնք ամէն ալ յարաբերութիւն ունէին աշխարհածանօթ Քիթապճի Մարգարին հետ:

Աստ կրնամք թուել Դանիէլ կաթողիկոսը(1), Ձորագեղոյի Լիւրեմ կաթողիկոսը, Շահխաթունեան Յովհաննէս եպիսկոպոսը, Սալանթեան Միքայէլ Արքեպիսկոպոսը, Կիւմիւշխանեցի Շահինեան Մանուէլ վարդապետ (2), Ալամդարեան

(1) Դանիէլ կաթողիկոս՝ նախ Էջմիածնայ նուիրակ եկած է ի Պոլիս: Սախոհեմ և առաքինի եկեղեցական մը լինելով, Չաքարիա պատրիարքին յաջորդընտրուեցաւ, և մետասան ամիսներ հազիւ պատրիարքութիւն ըրած էր, Դուռ կաս կաթողիկոս վախճանեցաւ, որուն տեղ Դանիէլ ինքն ընտրուեցաւ:

(2) Մանուէլ վարդապետ՝ միաբան Ս. Էջմիածնի, ձեռնասուն Դանիէլ կաթողիկոսի ու անբաժանելի ընկեր՝ Աշտարակեցի Ներսէս Արքեպիսկոպոսի, Պոլիս եկած է, Իզմիր գացած է, Ասիոյ այլ և այլ քաղաքները շրջած է, Իւչ-Քիլիսէի վանքը երբեմն ասպնջականուած է Դանիէլ կաթողիկոսին հետ:

Յօրինած է այլ և այլ գրքեր, որոց մէջ կը յիշուին Կարգ կաթողիկոսաց Հայոց, Աղետ գիտելեաց, Կշիռ գրութեանց,

Յարութիւն վարդապետ, Սերովբէ վարժապետ Պատկանեան, Շահան Զրպետ, Յովսէփ Յօհաննիսեան, Աղեքսանդր Մակարեան Խուզուբաշեան(1), Մովսէս Ղորղանեան, Յովսէփ Ղորղանեան (2), Պ. Յովհաննէս Միրզայէֆ (3): Յիշեմք նաև զՄովսէս Արղութեանց, Ռոստոմ Մադաթեան, Բարսեղ Յովսէփեան Պեհպուրթեանց, Լազարեան Ճեմարանի հիմնադիր աղա Յովակիմ Լազարեան՝ որ ի Մոսկուա տպուած գրքերն յղած է Մարգարայ, Վասիլ Գեղամեան և Արսէն Գեղամեան, (այժմ էջմիածնայ վերաբերող իջնի և Գեօքիլիսա գիւղերու աէր) Տփլիսի ՄԱՐԻԱՄԱՆ Հոյակապ վարժարանի հիմնադիր Աղա Յովհաննեանց, Ղահրաման Մելիք - Աղամալեանց՝ նախագահ Երեանու բարձրագոյն դատարանին, Աղեքսանդր Մելիք - Աղամալեան՝ Շտապս կապիտան, Յովսէփ Յօհաննիսեան, Խաչատուր Լազարեան՝ որ համանուն ձեմարանի 50 ամեայ Յորէլեանի առթիւ 200 հազար ռուպլի նուիրեց նոյն ուսումնարանին, Վանեցի Գէորգ Արծրունի Երամեան, որ յատկապէս յԱմադերտամ գնացած է 1817ին և նոյն տեղի Հայոց տպարանը (4) գնելով՝ ընծայած է Տփլիսու Ներսիսեան վարժարանին:

Փորձաբար, Սեւանայ անապատին պատմութիւնը, Լուծ արմատոյն մերոյ, որ տպուած է ի Տփլիս 1832ին և ի Կ. Պօլս՝ 1841ին, և այլ գրուածներ: Մնած է Մանուէլ վարդապետ 1768ին ի Կիւմիւշխանէ (Տրապիզոնի վիճակ), և վախճանած է յէջմիածին:

(1) Խուզուբաշեանց տղգատոհմը կը գտնուի նաև Երեանայ մէջ, և կէս դար առաջ՝ տեղոյն առաջնակարգ հարուստը կը համարուէր: Իսկ Ա. Մ. Խուզուբաշեանց աշխատասիրած է երկհատոր՝ Բառարան ի հայկական լեզուէ ի ռուսաց բարբառը, և Գիրք նախակրթութեան հայկական լեզուին: Երկուքն ալ 1838 ին տպագրուած են, առաջինը՝ ի Մոսկուա, երկրորդը ի Պետերբուրգ:

(2) Յովսէփ Ղորղանեան վախճանած է 1867ին, և թաղուած՝ Տփլիսու Զիգրալէն եկեղեցւոյ գաւիթը:

(3) Միրզայէֆ ի կենդանութեան կը կարծուէր թէ 30 միլիոն ռուպլի հարստութիւն ունի: Յետ մահուան, գրտնուեցաւ 12 միլիոն ռուպլի հարստութիւն:

(4) Այն տպարանն է զոր 1660ին հիմնեց Ս. Էջմիածնայ միաբան Երեանցի Ոսկան վարդապետ: Այս Ոսկան վարդապետ Հայկական տպագրութեան յառաջացման համար առաջին կարգի աշխատողներէն գրեթէ գլխաւորն եղած է՝ Հայ - Կիւթեմպերկէն եղող Եւգոնիայի Արգարէն յետոյ, և նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններով՝ իրենդիր հայ մամուլին կատարելագործութեան Եւրոպայի այլ և այլ քաղաքները թափառած է, հրամանաւ Յակոբ Կաթողիկոսին, և յաջողած է հուսկ ապա հիմ-

Մարգար՝ մտերմական ծանօթութիւն ունեցած է Երեանցի ժողովրդական երգիչ Աղբար Աղամի հետ, որ աղքատի զաւակ էր: Թէև կողակարի աշկերտ, սակայն պարագայ ժամերուն մէջ սովորելով Հայերէն, Պարսկերէն և Թաթարերէն, շատ մը սիրային ու բանաստեղծական երգեր յօրինեց:

Եփրեմ Կաթողիկոսի ժամանակ Մարգար թղթակցութիւններ ունէր Էջմիածնայ ուսեալ վարդապետաց և բարձրատիճան եկեղեցականաց, ինչպէս Ենօքեան Ստեփաննոս և Գիւլասպեանց Զաքարիա Եպիսկոպոսաց, ու Ղարատաղցի Պօղոս, Զաքարիա և Ահարօն (1) վարդապետաց հետ:

Ներու Ամադերտամի հայկական գլխաւոր տպարանն, ուր տպուած են բազմաթիւ գրքեր, ինչպէս՝ ի պէտս վաճառականաց փոքրադիր և կարճաօտ ժամագիրք մը, Պատկերասէր Պատկերատեաց, Գուռն Իմաստութեան կամ Ոսկեայ դուռն զրպարտան, բազմապատկեր Սաղմոս, Աստուածաշունչ, Շարական, Քերական, Քերականութիւն, Քրիստոնեական, Ժամագիրք՝ մեծ և փոքր, Մաշտոց, Աղուեսագիրք, Աշխարհագրութիւն Սորենացւոյ, Նոր Կտակարան, Տօմար, Առաքել պատմիչ, Զայնքաղ, Բանալի Համատարած, Թովմա Գեմբացի, Համաճայնութիւն, Գանձ Զափոյ, Բուն Տօմար, Գործք Առաքելոց, Պաշտօն Աստուածային, Սահմանաց Գիրք, Զեռքածութիւն, Գանձ Արամեան, և այլն, որոց օրինակները կը գտնուէին Մարգարայ գրատունը:

Սոյն Տպարան ունէր՝ պողպատեայ պղինձ հայր տառեր և մայր կաղապարներ՝ ձուլելու համար, թափուած պատրաստ տառեր, և այլն, ինչպէս և մի փայտեայ մամուլ՝ իւր սարօքն:

Կը հաւաստենք թէ՛ Ամադերտամի տպարանին իրեղէններուն մեծ մասը, մանաւանդ Ոսկանեան Աստուածաշունչի նօտր և ուրիշ գլխաւոր տառերը՝ Միթթար-Արբան գնած ու վեներտիկ փոխադրած է:

(1) Ենօքեան և Գիւլասպեանց Եպիսկոպոսաց վրայ, ինչպէս նաև Պօղոս և Զաքարիա վարդապետաց նկատմամբ մեր ծանօթութիւնը թէև ցանցաւ են, սակայն Ահարօն վարդապետի մասին արդէն դոյզն ինչ տեղեկութիւն տուած եմք Պաշտօնցի Գէորգ Պատուելոյն կենսագրութեանը մէջ, Այժմ, այդ Ահարօն վարդապետի ո՛վ լինելու մասին յառաջ կը բերեմք աստ Մետրով Թաղիաթեանցի վկայաբանութիւնը:

«Ահարօն վարդապետը մէկ հին և բազմադիր ծերունի էր, զարմանալի թէ՛ մտքով և թէ՛ վարքով: Սրա ուշքը սուրը գրքերի անկորուստ պատգամարան էր, մինչև այնքան, որ եթէ միջոց անհետանում լինէին Աստուածաշունչը, Շարականը և Նարեկը, նա կարող էր բերանացի ծայրէ ծայր ասել կամ գրել: Զկար մէկ անուանի մոնթ, որ կարողանար «Համբարձին» այնպէս ճիշդ ասել, ինչպէս նա սուրբ գրքերի որ և իցէ գլուխները:

Մեծանուն ուսումնական և գրագէտ, Աժտէրխանցի Մկրտիչ Բէրոյեանց, որ Փեթրասուրկի կայսերական համալսարանին հայ գրականութեան ուսուցչապետն էր, հազուագիւտ գրքեր կ'ուզէր միշտ Մարգարէն:

Մարգար՝ հազուագիւտ գրքեր և ձեռագիրներ ալ ունէր, որոց ամենքը Հայ մը գնեց Մարգարայ յաջորդ Յարութիւն Մարգարեանէն և Բարիզ տանելով մեծ գնով ամբողջը վաճարեց տեղոյն կայսերական թանգարանին:

Մարգարայ գրատան մէջ կը տեսնուէին Բերդուսեանց կամ լաւ ևս Բարթողիմեան-Աղամալեան Պետրոս արքեպիսկոպոս Նախիջևանցւոյ երկասիրութիւններն, որոց մի քանին ի Կալիթա և այլուր տպուած էին:

Շամադեանցի Տ. Գրիգոր(1) քահանայ

«Քերականութիւն, Ճարտասանութիւն և Տրամաբանութիւն անգիր էր ասում, բայց որովհետև վարժապետի մօտ չէր սովորել, չէր կարողանում մէկ առող անսխալ գրել: Քերթող էր և զանազան տաղեր յօրինեց, բայց միշտ Ենօքեան Ստեփաննոս և Գիւլասպեանց Զաքարիա Եպիսկոպոսների սրբագրութեամբը: Նրա ձայնը կամ հազագը՝ համեմատ ուշքին, ներդաշնակ, եղանակաւոր և հրապուրիչ էր: Նրա վարքը առական հրեշտակային էր քան թէ մարդկային: Աշխարհիս վերայ ճշմարիտ մեռածի պէս էր, պատճառ որ ոչինչ բանի չէր փափաքում, և եթէ պատահում էր, որ ձեռքը ընկնում էր մէկ բան՝ իւրը չէր համարում: Շատ անգամ տեսայ նրան այսօր ծիրանի շորերի մէջ, վաղն ցնցոտի շորերի մէջ: Բայց աշխարհը նրան խելագար ու թերահանձար էր համարում, պատճառը որ կամովին խայտառակ դառած, ծաղր էր անում ամենի վերայ: Մինչև անգամ Երեանու բղբելիք՝ Մարգարը ճանաչելով նրան, պատիւ էր տալիս:»

(1) Միրզա Գէորգիւնեանց տոհմը շատ հին ու նշանաւոր է, և հաստատարնակ տոհմերուն կը պատկանի: Գուգարաց աշխարհին մէջ (որ այժմեան Գանձակէն սկսեալ մինչև Լօռի գաւառը կը պարունակէ իւր մէջ) սոյն աղգատոհմը ունի բազմաթիւ ճիւղեր:

Տէր-Գրիգոր ծնած է Գուգարաց գիւղերէն՝ Տաւուշի մէջ:

Տէր-Գրիգորի հայրն էր Մուրատ, և պապն՝ Միրզա-Գիօրգի, և սորա հայրն՝ Տէօվէթ-պէգ: Ուստի այս պատճառաւ սոյն ցեղն՝ Մուրատեանց-Միրզա Գիօրգի-Գովլաթեգեան մականոցուած է:

Տէր Գրիգոր՝ Եփրեմ Կաթողիկոսի հոգեղաւակն էր: Յիշմիածին ուսած է իւր երաժշտութիւնը՝ շարականագէտ Յովսէփ վարդապետ Բժիշկեանէն:

Հայր Գրիգոր՝ Եփրեմ Կաթողիկոսին հետ 1827 ին ի Հաղբատ ուղեւորած, և այս պատմական վաշէին մէջ Նորին Սըրբազնութենէն՝ սարկաւազ ձեռնադրուած է: Իսկ քահանայութիւնն ընդունած է՝ Մանուշարեանց Գրիգոր Եպիսկոպոսէն: Տէր Գրիգոր քահանայ Միրզա Գէ-

Միրզա Գեորգիենեանց՝ (որդի Մուրադայ) Մարգարայ խաւ ծուխերէն էր, ինչպէս նաեւ քաջ երաժիշտ Յովսէփ վարդապետ Բժիշկեան(1), և Մանուշարեանց Գրիգոր Եպիսկոպոսը (2) :

(Շարունակելի) Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԱՆ

ԽՕՍԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԻՈՐԴԱՅ ՀԵՏ

Կը ճանչնա՞ք մեր դրացի Արաքսին . պարծենկոտ աղջիկ մ'է, չափէն աւելի պարծենկոտ :

Դրացի տարեկից աղջիկներ շատ անգամ կը հաւաքուիմք մեզմէ մէկուն տունը, ընկերութեամբ ժամանակ անցունելու : Ժամանակ անցնել որ կ'ըսեմ, չը կարծէք թէ Գատը-Գիւղի կարգ մը երիտասարդաց նման կը գումարուիմք՝

որդիենեանց՝ ամրող Շամշաթինի վիճակին վերաբերող 40 էն աւելի եկեղեցեաց վերատեսչութեան ու գործակատարութեան պաշտօնը վարած է տասը տարիներ շարունակ՝ Տփլիսիս Առաջնորդութեան կողմանէ : Եւ սոյն պաշտօնատարութեան մէջ՝ 1847 ի տեղական քօրէրային զոհ գնացած է, որը թողով թէ՛ իւր հովուած ժողովուրդն, և թէ՛ իւր սիրատուն որդիքն՝ Յարութիւն (յետոյ քահանայ), Գարեգին (ապա՝ Ամեն Տ. Մելքիսեդեկ սրբազան արքեպիսկոպոս), Սահակ, Եփրեմ, Յովսէփ (որոյ տեսութիւնն վայելելու բաղդն ունեցած էմ 1882 ին ի Բօթի), և մի գումար՝ Մարիամ :

Բաղմարդիւն Տէր-Գրիգոր պատուական քահանայի մարմինն ամբողջութեամբ է ծննդավայրն Տաւուշ գիւղի ազգային գերեզմանատան մէջ :

(1) Յովսէփ վարդապետ Բժիշկեան՝ իւր ժամանակին՝ էջմիածնայ մէջ երաժշտութեան համար հեղինակութիւն էր, և բովանդակ էջմիածնական նոյն ժամանակի երաժշտաց ուսուցիչն եղած է, միանգամայն նօտարն Եփրեմ Կաթողիկոսին :

Ներսէս Երզնկաւարակեցւոյ հայրապետութեան օրով՝ Յովսէփ վարդապետ՝ դժբաղդաբար ականջները խլացած լինելով, կուգայ ի Տփլիս, և Ներսէս Երզնկաւարակը կը բնակի :

Աշտարակեցի վեհօգի կաթողիկոսն կը փախաբի որ Յովսէփ վարդապետը երաժշտութեան դատախօսութիւն ընէ տեղւոյն Ներսիսեան դպրանոցին մէջ, բայց խլութեան պատճառաւ չը յաջողիր : Սակայն Տփլիսեցիք տակաւին կը յիշեն այն ծերունազարդ սքանչելի երգիչ վարդապետն Յովսէփ, որ աւագ տօներու ժամանակ՝ Ստեղծութիւն և մեղեդիներն ինքը կ'երգէր :

(2) Մանուշարեանց Գրիգոր Եպիսկոպոս յայտնի է իւր նշանաւոր գործերով, ինչպէս մուգած չէ յիշել Գանաքեոցի Խաչատուր՝ իւր ծանօթ վէպին մէջ :

մեր ժամանակը բամբասանքով և զրախօսութեամբ անցունելու, ինչպէս « Մաղիկ » վերջին թուոյն մէջ կը նկարագրէր քաղկեդոնեան թղթակից մը, Գ. Պ. :

Նախ ամենքս մեզ հետ առած եմք մեր ձեռագործները . կը խօսակցիմք ըստ կարելոյն օգտակար նիւթոց վրայ, միևնոյն ժամանակ մեր ձեռներն ալ կը գործեն : Մեր խօսակցութեան նիւթերն են տնական գործեր, ձեռ ու կարի և ասեղնագործական խնդիրներ, երաժշտութիւն : Երբեմն գրական նիւթոց վրայ կը դառնայ խօսակցութիւնը . միասին կ'ընթերցուիմք նոր հեղինակութիւն մը կամ լրագրական յօդուած մը . ընթերցումէն յետոյ դիտողութիւնները, քննադատութիւնները կ'սկսին . կը պատահի որ վէճ ալ ծագի մէր մէջ, վասն զի մինչեւ մեզմէ ոմանք քննադատի գեր կ'ստանձնեն, այլք՝ ընդ հակառակըն՝ պաշտպան կը կանգնին յօդուածին : Խօսակցութիւնը կը դառնայ երբեմն ալ կրթական խնդիրներու, և մասնաւորապէս մեր թաղին աղջկանց վարժարանին վրայ, վասն զի՝ պէտք է ըսեմ որ՝ այդ վարժարանին խնամքն ստանձնող ազնուուհի տիկիներէն և օրիորդներէն ալ ունիմք մեր խումբին մէջ : Վերջապէս, օրուան ամէն խնդիրներ մեր ժողովոց — առ նուազն չաբաթ մէկ անգամ կը գումարուինք — քննութեան բովէն կ'անցնին, և կրնամ ըսել՝ մեր թաղին կանացի դասուն կարծիքը մեր գումարմանց մէջ կը շինուի :

Ամէնքս գոհ եմք այս ընկերութենէն, ամէնքս զիրար կը սիրեմք և շատ ցաւ կ'զգամք՝ երբ մեր գումարմանց օրեր բացակայներ պատահին : Բացակայն մեր մոտատնջութեան առարկայ է . արդեօք տան մէջ հիւանդ ունի, արդեօք ինքն է հիւանդ, արդեօք ուրիշ դժբաղդութիւն մը պատահած է, և մարդ կը զըրկեմք հասկնալու :

Անցեալ օր Արաքսին բացակայ էր, և թէ՛ իրրեւ մեր ընկերը՝ կը վախճայինք որ դժբաղդութիւն մը պատահած լինէր իրեն, բայց միւս կողմանէ ուրախ ալ եղանք բացակայութեանը համար : Ինչպէս ըսի, Արաքսի պարծենկոտին մէկն է և չափէն աւելի պարծենկոտ : Զը թողուր որ յուզուած խնդրոյ մը վրայ մեր դատողութիւններն ընեմք . ամենուն խօսքը կ'ընդհատէ ոչ թէ՛ կարեւոր կամ մոռցուած պարագայ մը յիշեցնելու կամ խնդրոյն մութ մնացած մէկ կողմը լուսաւորելու համար, այլ միմիայն իւր անձով և իւր գործերով զրազեցնելու համար ժողովը : Կուգէ որ շարունակ ինքը խօսի, ինքն իւր վրայ, և եթէ երբեք ուրիշներ ալ խօսին՝ միայն և միայն իւր վրայ խօսին : Իւր այս ընթացքին վրայ

դիտողութիւն ալ չպիտի ընես . եթէ ընես՝ իւր ինքնատիրութիւնը կը վիրաւորուի և սաստիկ կը նեղանայ : Ալ աշխատելու է սիրտն առնելու, վասն զի չեմք ուզեր որ մեզմէ մէկը սրդողելով բաժնուի մեզմէ : « Դուք այսպէս էք, ձեզի հետ ընկերութիւն չըլլար, կ'ուզէք որ միմիայն դուք խօսիք և ես բերանս գոց նստիմ մինչև վերջը, ինձմէ ինչ առաւելութիւն ունիք դուք . . . իրենք ուզածին խօսին ու Արաքսին չը խօսի . . . » կը գոչէ և կը պատրաստուի մեկնելու : Իսկոյն կը շրջապատեմք վինքը . « Արաքսի, խուշ, մենք քեզի ինչ ըրինք » . « Արաքսի, աղւորս, քեզի բան մը ըսող եղա՞ւ, ինչ կայ բարկանալու » . և հազար ու մէկ չոյանքներով ու չոզմարար խօսքերով հազիւ կը յաջողիմք սիրտն առնելու ու տեղը նըստեցնելու :

Իրա՛ւ անտանելի բան է այս պարծենկոտութիւնը, մանաւանդ դեռատի աղջկան մը համար որ ամէն պարագայի մէջ ունենալու է կիրթ և քաղաքավար վարմունք : Պարծենկոտութիւնը արդիւնք է չափազանց անձնասիրութեան և յատուկ՝ տգէտ և ունայնամիտ մարդոց : Ուսեալ, լաւ դաստիարակուած մարդ մը, լուրջ մարդ մը երբեք ինքն իւր վրայ պարծենալով չը խօսի, երբեք ինքզինքը չգովիւր . և չկայ բան մը որ այնքան տաղտուկ, մինչև իսկ զըզուանք պատճառէ խօսակցի մը ո՛րչափ պարծենկոտութիւնը :

Կը յորդորեմ զձեզ, ազնիւ օրիորդք, դուք որ խելահաս էք այլ ևս և տէրն ձեր անձին, ձեր գործոց և ձեր շարժմանց, կը յորդորեմ զձեզ հսկելու ձեր բարոյականին վրայ և ձեր մէջէն արմատախիլ ընելու բարոյական այս մեծ թերութեան սերմերն զորս դուք ինքնին կրնաք գտնել ձեր մէջ, դիմելով ձեր գիտակցութեան : Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Հ Ի

ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐՁՈՒԹԻՒՆ, առանց գործիքի, արանց, կանանց եւ տղայոց, 45 պատկերով : Հեղինակն է Բժիշկ Նրէբեր : Փորձեցէ՛ք և վստահ եղի՛ք, որ առողջ և կայտառ պիտի լինիք : Կը բուժէ կուրծքի, շնչաքեղութեան, գլխի պտոյտի կամ ցաւի, նոր սկսած թոքախտի, անմարսողութեան, թուլութեան, մաղձոտութեան, ջղային ցնցողական ակտի, թանջի, երազափորձութեան, մկանունքներու անդամալուծութեան, ձեռաց կարկամութեան, որովայնի, և ընդհանրութիւնները, եթէ գրքիս հեղինակ գերմանացի բժշկին պատուէրները ճշդիւ գործադրէք : Կ'ստացուի միայն 5 զրուշով :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԸ

ՄԵՐ ԿԼԵՐԻՆ ՄԷՁ(1)

Ուրիշ առթի թողով խօսիլ կղերին հոգևոր պաշտաման վրայ, ներկայիս քննեմք նորա աշխարհային ժողովրդական պաշտօնը:

Պոլսեցւոցս համար կղերը չունի հանրային հանգամանք. իւրաքանչիւր թաղ ինքզինքը կը կառավարէ առանց կղերին միջամտութեան. հոս վարդապետներու դերը առհասարակ կը կայանայ քարոզ խօսելու և կրօնային արարողութեանց մէջ: Բայց նոյնը չեմք կարող ըսել գաւառաց համար, և յայտնի է թէ Ազգին մեծամասնութիւնը գաւառաց մէջ կը գտնուի: Գաւառի Առաջնորդն կամ Փոխանորդն իւր ափին մէջ ունի ազգային գործոց ղեկն. ժողովրդի մտաւոր բարոյական և նիւթական զարգացման վերայ ամենամեծ ազդեցութիւն ունի նա: Առաջնորդ մը կրնայ, եթէ ուզէ, իւր հովուած գաւառը պարագայից ներածից քալի բարեբաւորի ընծայել: Ազգային խորհրդոց նախագահելէ և անոնց տնօրինութեանց վրայ մեծ հեղինակութիւն ունենալէ զատ՝ կառավարական բարձրագոյն ժողովոյն մէջ ալ աթոռ ունի և կը վայելէ անդ արժանավայել յարգանք. ասկէ զատ, իւր անձնաւորութիւնը հասարակ ժողովրդեան աչքին ունի յատուկ նուիրագործում մը որ անծանօթ և անհասկանալի է Պոլսոյ ազգայնոց և որ սակայն մեծ ոյժ ունի իւր ձեռաց մէջ, եթէ գիտնայ գործածել զայն: Առաջնորդութեան փայլուն կողմն է այս. բայց և այնպէս՝ ըստ անգլիական առածին՝ «Վահանին երկու կողմն ալ դիտեմք»: Առաջնորդը ունին նաև իւրեանց բազմադիմի դժուարութիւններն. ունին մաքառիլ տգիտութեան և նախապաշարմանց դէմ. ունին բաղիւլ կուսակցութեանց, և այլն: Այլ ո՛չ ապաքէն ամէն հանրային պաշտաման բնութիւնն այսպէս է. պաշտօն մը իւր առաւելութեանց հետ միասին ունի նաև իւր դժուարութիւններն. խնդիրն հոն է թէ մեր Առաջնորդը ի՞նչ ուղղութեան կը հետեւին իրենց հանրային պաշտաման մէջ:

Գաղափարական Առաջնորդ մը, իբր «Հովիւ քաջ որ դնէ զանձն իւր ի վերայ ոչխարաց», պարտի ունենալ որոշ ուղղութիւն մը, որոշ սկզբունք մը որ կատարելապէս համաձայն լինի իւր խղճմը տանքի ձայնին և Տէրութեան օրինաց. ամենևնիմա ուղղամիտ պարտի լինել նա. երբ այս զգացուի մը կը տիրապետէ Առաջ-

(1) Պարտաւորութեամբ եմք կրճատելով հրատարակելու մեր ուղղախոհ և համակրելի աշխատակից Մկրտիչեան էֆէնտիի սոյն յօդուածը: Թ. Խմբ.

նորդի մը մտքին մէջ՝ ամենէն փոթորկայոյզ ժամանակաց մէջ, մահու և կենաց խնդիրներու մէջ իսկ նա կը յաջողի պարզերես դուրս գալ. այդպիսին, եթէ նախատուի անգամ, իրեն համար ամենամեծ վարձատրութիւն մ'ունի՝ խղճմանքի գոհունակութիւնը, իւր պարտականութիւնը կատարած լինելու գիտակցութիւնը որ աշխարհիս միակ կատարեալ երջանկութիւնն է: Ազգին խնդիրները անկեղծութեամբ և անշահասիրութեամբ լուծելու աւագ գործէն զատ՝ ուղղամիտ Առաջնորդ մը մեծ ազդեցութիւն ունի նաև հասարակաց ժողովրդի բարոյականին վրայ, իւր անձին օրինակով: Եւ սակայն, դժբաղդաբար, են ոմանք՝ որք ժողովուրդը կը շողոքորթեն՝ անոր հաճելի երևելու և անկէ նիւթապէս օգտուելու համար: Են ոմանք որք կուսակցութեանց կը յարին, կամ եթէ կուսակցութիւններ չկան՝ իրենք կ'ստեղծեն զայն: Կան որք փառասիրութեամբ առաջնորդական պաշտամանը կը համակերպին՝ պարզապէս կրօնական բարձրագոյն աստիճանի մը տիրանալու համար. իրենց սոյն փառասիրութեան հասնելու համար չեն վարանիր ամէն ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներու գիմել: Այս բոլորը ստուգիւ կ'ընեն մեր կարգ մը եկեղեցականք և յետոյ եկեղեցւոյ բեմէն աշխարհի ունայնութիւնը կը քարոզեն. . . . Հարկ անհրաժեշտ է ուրեմն հոգ տանիլ պատրաստելու և ունենալու լաւ, իրենց կոչման գիտակից և հաւատարիմ եկեղեցականներ: Ծառը մատաղ հասակէն միայն կարելի է շտկել, և ինչպէս որ նոր սերունդի բարոյական նկարագիրը դպրոցներէ կ'ակնկալեմ, այսպէս ալ ապագայ կղերին բարոյական նկարագիրն այս նըպատակաւ հիմնեալ Հոգևոր Գործներէ կարելի է յուսալ: Կը մաղթեմ՝ ուրեմն ի սրտէ որ տիրանամք մէկէ աւելի Դպրեմանքերու՝ որք ունենան մեր եկեղեցւոյ պիտոյից կատարելապէս համապատասխան վիճակ և ուղղութիւն:

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՍՅՐԱՆԱԲԱՆ ԳԱՂԻՆՐԵՆ ԼԵՁՈՒԻ պատկերազարդ. ի պէտս Ազգ. վարժարանաց և Հայ ուսանողաց. Երկրորդ տպագրութիւն ճոխացեալ: Տպագր. Փափագեան: Խիստ կարճ ժամանակի մէջ կրկին տպագրութեան արժանանալն և հմուտ ուսուցիչներէ գտած ջերմ ընդունելութիւնը, բաւական ապացոյց են գործոյն ընտրութեան և առաւելութեան: Վաճառման կեդրոնատեղին է Միհրան Փափագեան գրատուն (յաջորդ. Յ. Գալփեանի): Չափազանց լար, Զինպիւլի խան, թիւ 18, 19, 21: Գին 1 զրուշ: Վարժարանաց համար 100 ին 20 զեղլ կը տրուի:

ՖԻԼԻՊԻ ՏՈՒՅԱՀԱՆԴԻՍԻՆ ՄԷՁ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

Պուլղարիայի Ֆիլիպէ քաղաքում բացուած ցուցահանդիսին մասնակցում էր նաև Թիւրքիան: Վեհ. Սուլթանը իւր կառավարութեան կողմից ուղարկել էր յատուկ ներկայացուցիչ: Անհետաքրքիր չենք համարում մի երկու մանրամասնութիւններ մէջ բերել յիշեալ ցուցահանդիսի Օսմանեան բաժնի մասին, ուր ճարտարարուեստն ու գեղարուեստը ներկայացնողները գրեթէ ամենքն ալ Հայեր են եղեր:

Ահա այդ մասին ինչ է գրում Սոփիայի Լա Պիլկարի թերթը.

Ցուցահանդիսի մուտքի ձախ կողմը տարածուած է ընդարձակ, բայց պարզ կերպով շինուած մի շէնք. դա Օսմանեան բաժնին է, որի պարունակութիւնը բազմաոտեսակ և նրբաճաշակ է:

Վեհ. Սուլթանի գոհարավաճառ Չըպուզեան և ընկերութիւնը գոհարեղէնի մասին մէջ ի ցոյց են դրել ոսկի և արծաթէ այլ և այլ ծխատուփեր՝ թանկագին քարերով զարդարուած. տուփերու վրայ քանդակուած են Բրէնս Ֆէրտի նանտի և Պ. Ստամպուլֆի պատկերներ: Չպուզեան և ընկերութիւնը, որ Կ. Պոլսում գոհարեղէնի վաճառատուն ունին, այժմ մի ճիւղ ալ բաց են արել Ֆիլիպէում: Նրանց ցուցակագրած ոսկերչական և գոհարեղէն իրերն իրենց համաշխարհային հռչակին արժանի են և անհամեմատ նրբութիւն ունին:

Առաջ գնալով Օսմանեան բաժնի մէջ, ներկայանում են Պ. Օ. Գարակէօզեանի ի ցոյց դրած նուրբ և ոսկեթել կերպասները, Թուրքիայի այլ և այլ կողմերի ճարտարահիւս ձեռագործները, Ասիական Տաճկաստանի բրդեղէնները և ուրիշ արևելեան վաճառքներ, որոնք զիրար գերազանցում են:

Օսմանեան առևտրական թանգարանում ալ ի ցոյց են դրուած էրտէկի և Գարթալի հազուագիւտ գինիները:

Կ. Պոլսի մի ուրիշ արհեստագէտի, Պ. Մէլիք Պէպեանի գարակներին, սեղաններից շատերը գնեց Նորին Բարձրութիւն Պուլղարիայի իշխանը:

Յիշել պէտք է նաև Իզմիրից Տիկին Կ. Հարենցի գոյնզգոյն թելերով բանած մեծ պատկերը, որի վրայ շատերը հիանում են:

Պ. Պետրոս Սրապեանի նկարած պատկերը նոյնպէս ուշադրութիւն է գրաւած՝ գոյներով կենդանութեամբ և նրբութեամբ:

(Նոր-Դար)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգ. Պատրիարքարանի կողմանէ պատրաստուած ցուցակն որ կը պարունակէ մայրաքաղաքիս Ազգ. երկսեւ վարժարանաց, դաստիարակաց և ուսուցչաց տնօրէններն, աշակերտաց և աշակերտուհեաց թիւն, գործածուած դասագրքերու ցանկը, ինչպէս նաև վարժարանաց տարեկան ծախսուց և հասուծից գումարներն, մատուցուած է կրթական նախարարութեան:

— Երևանայ պատժական տոներն առջև հօկոտ. 5ին սկսեր է դատն Երևանցի Արքահատանի և Պետրոսեանի, որը ամբաստանուած են, առաջինն՝ հանգուցեալ Մակար Սրբազանի գոյքերուն գողութեամբ, և երկրորդն՝ իբր գողոնութեամբ: Գողցուած գոյքերուն արժէքը տակաւին չէ որոշուեր. դրամատոմսերուն արժէքն է եղեր 29.000 ռուպլի: Երկուքն ալ Հանգուցելոյն ազգականներն էին: Սակայն նոյն օրը կարելի չէ եղեր դատավարութիւն կատարել, ըստ որում՝ Էջմիածնէն վարչական տնօրէնութեամբ մը յԱրիօլ և ի Բօլթավա քաղաքացի երկու եպիսկոպոսաց՝ Ներսէս Խիտավէրտեանի և Սուքիաս Պարզեանի՝ չէին հաղորդուած դատարանի կոչնագրերը, մինչ այս վերջնոց տալիք վկայութիւնք յոյժ կարևոր դատուած են դատարանին կողմանէ: Ամբաստանեալները պաշտպանելու համար թիֆլիզէն հրաւիրուեր է փաստաբան Լ. Շուալիէ:

— Արժ. վահան Խ. վարդ. Յա. կորեան կիւրակէ առաւօտ Պանտըրմա ժամանելով, սկսեր է կրօնասիրութիւն քարոզել և ազգու յորդորներ կարգաւ տեղւոյն ազգայնոց՝ սիրով յարեալ մնալու իրենց Ս. Եկեղեցւոյն:

— Կլատի թէ կովկասի կառաւարչապետ Պ. Շէրէմէզիէվ պիտի ուղեորի յԵրևան և անտի ի Ս. Էջմիածին, թէ Ս. Էջմիածնայ Սինոդի Պրոկուրորը Թիֆլիզ կուգոր է, և թէ այս պարագայք վերաբերութիւն ունին կաթողիկոսական խնդրոյն հետ:

— Քաղ. ժողովը Տնտեսական Խորհրդոյ յղեց ի քննութիւն և ի տեղեկագրութիւն՝ Մշոյ Ս. կարապետի վանուց մատակարարութեան հաշուե-

ցոյցը, զոր զրկած էր վիճակին Դաւառական ժողովը:

— Սահմանայ բնակիչներէն Յա. րութիւն էֆէնտի կարապետեան՝ Նարը-գարուի եկեղեցիէն ունեցած 200 ոսկւոյ պահանջը նոյն եկեղեցւոյ նուիրած է, պայմանաւ որ տնոր տարեկան հասոյթը յատկանայ թաղին կարօտ ուսանողաց տարին մէկ անգամ զգեստ շինելու: Քաղաքական ժողովը այս նուիրատուութեան համար իւր գոհանակութիւնը յայտնեց յիշեալ էֆէնտիին և խնդիրը յանձնեց կտակաց Հոգաբարձութեան՝ պէտք եղած օրինական գործողութիւնները կատարելու համար:

— Ուսումն. Խորհուրդն որոշեց ուսուցչի վկայական տալ Աւետիս Ռաֆայէլեան, Նաչիտ Արշարունի, Կարապետ Պալթայեան, Միքայէլ Կաղմարարեան և Միքայէլ Օրթաքեան էֆէնտիներու:

— Տնտեսական Խորհուրդը չորեքշաբթի օր կտակաց Հոգաբարձութեան հետ խառն նիստ կազմելով, զբաղեցաւ վագֆի դրութեամբ կրտակ կամ նուէր ընելու մասին պատրաստուած ծրագրոյն քննութեամբ: Խորհուրդը նոյն օր առանձին նիստ ևս կազմելով, կրեաէի Ս. կարապետ եկեղեցւոյն և եկեղեցապատկան խնդրոց մասին տնօրէնութիւնները ըրաւ և պէտք եղածը տեղեկագրեց վարչութեան:

— Բարադամեան Տիգրան էֆէնտի վերատանձնեց Քաղ. ժողովոյ անդամակցութեան պաշտօնը, ուրկէ հրաժարած և սակայն հրաժարականը չէր ընդունուած:

— Կ. Պոլսոյ և արուարձանաց, այսինքն ընդամենը 36 թաղերու մէջ, մարտին ունեցած եմք 80 ծնունդք՝ որոց 43ը արու և 37 էգ, ապրիլին 108 ծնունդք՝ որոց 54ը արու և 54ը էգ, մայիսին 98 ծնունդք՝ որոց 50ը արու և 48 էգ, երեք ամսոց մէջ ընդամենը 286 ծնունդք, որոց 147 արու և 139 էգ:

Իսկ վախճանմունք են, մարտ ամսոյ մէջ 157՝ որոց 96ը արու և 61ը էգ, ապրիլ ամսոյ մէջ 124՝ որոց 83ը արու և 41ը էգ, մայիս ամսոյ մէջ 88՝ որոց 55ը արու և 33ը էգ, երեք ամսոց մէջ ընդամենը 369 վախճանմունք, որոց 234ը արու և 135ը էգ:

— Ազգ. Պատրիարքարանը խնդ-

րած է Արդարութեան գործոց նախարարութենէն որ Կայս. կառավարութեան կողմանէ Արիստակէս եպիս. Դերձակեանի յատկացեալ 750 զրշ ամսաթուակի վճարումը չգաղրի, Պաղտատի Պատր. փոխանորդութեան պաշտօնին յատկացեալ թուական անբաժան լինելով: Արդարութեան գործոց նախարարութենէն խնդիրը մատուցուած է Բարձր Մեծ-Եպարքոսին:

— Մեծանուն ծովանկարիչ Յովհաննէս Ա. յովազովքի անցեալ շաբթու ժամաներ է ի Նիւ-Եօքը, ուսկից Շիքակոյի ցուցահանդէսը պիտի երթայ իւր նկարներն ի տես դնելու: Ա. յովազովքի պիտի այցելէ եղեր նաև Նիակարայի ջրվէժը՝ նկարելու համար ընութեան այդ հրաժարի տեսարանը, որուն նկարը նոյնպէս ի տես պիտի դնէ եղեր ցուցահանդիսին մէջ:

— Երաժշտապետ Տիգրան էֆ. Չուխաճեան, որ դիտաւորութիւն ունէր այս ձմեռն ի կովկաս անցնելու, հետախտին պատճառաւ պարտաւորուեր է մայրաքաղաքս մնալ:

— Քաղ. ժողովը վաւերացուց պաշտօնն Պէոյիւքտէրէի նորոգ ընտրեալ թաղ Խորհրդոյ անդամոց, որը են Տեարք կարապետ Էգնայեան, Գառնիկ Համբարձումեան, Աստիկ Հարենց, Չենոր Մէրհամէտեան և Յովհաննէս Պասմաճեան:

— Բերայի եկեղեցւոյն քարոզիչ Գեր. Գարեգին եպ Սրուանձտեանց հիւանդ լինելով, փոխադրուած է Ազգ. Հիւանդանոցը:

— Գարակէօմիւքի Ս. Օհան Ռսկեբերան եկեղեցւոյն տօնախմբութեան առթիւ, վաղն առաւօտ հանգերձեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել տեղւոյն քարոզիչ Գեր. Տ. Եղնիկ վարդ. Գալբաճեան:

— Արեւելքի մէջ կը կարգւամբ. «Կիլիկիոյ Ամեն. կաթողիկոսը վերջերս Գիլիս գացած է Սիսէ, և հոն կը լսենք թէ կաշխատի դանձել և իւր կրթական նպատակին ծառայեցնել Արուսեակ անուն ազգային վարժարանի քանի մը հարիւր ոսկւոյ գումարն, որ ունեց անհատից քով կը դրնուէր երկար ժամանակէ ի վեր:»

— Ազգ. Պատրիարքարանի կողմանէ չըջաբերական մը զրկուելով թաղական Խորհրդոց, յանձնարարած է որ երբ Պատրիարքարանի մարդաստանի պաշտօնեայ Հովուեան Ղազար

էֆէնտի ներկայանայ, հարկ եղած դիւրութիւններն ընծայեն նմա :

—Հոգեւոյս ներսէս Պատրիարքի մահուան տարեգարձին առթիւ, Ամեն. Տ. Մեկքիսեդեկ Սրբազան Արքեպիսկոպոս Մուրատեան երկուշաբթի օր Ս. Պատարագ մատոյց Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ, և պերճախօս քարոզութեամբ օրհնեց յիշատակն Հոգեւոյս վարժապետեանի : Մեկքիսեդեկ Սրբազան այս առթիւ օրհնեց նաև յիշատակն աշաւորջ վարժապետի մը, բարեյիշատակ Ստեփան փափազեանի, օրհն. խոնջ աշխատութեամբ հիմնեց կեդրոնական վարժարանն, զոր և ապա պայծառացուց ինքն ներսէս վարժապետեան : Յետ պատարագի, կատարուեցաւ հոգեհանգիստ :

—Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ Գ. կարգի Օսմանիէյ պատուանշան շնորհել Զմիւռնիոյ առաջնակարգ վաճառականներէն Ազն. Մատթէոս Էֆ. Պալեօգեանի :

—Հրատարակուեցաւ « Որեւմտեան Հայոց Ոչխարհիկ Գրականութեան Պատկեր » ին Գ. տետրն ևս : Գին 3 դր :

—Ի Էջմիածին, միաբանից սենեակներու շինութեան համար ասկից առաջ ծախսուած էր արդէն 16 000 ռուբլի : այս անգամ նոյն շինութեանց յատկացեր է նաև 5000 ռուբլի : Տարւոյս սկիզբէն մինչև օգոստոս վերջ, այսինքն ութ ամսուան մէջ, ճեմարանի ու Մայր Աթոռոյ համար ծախսուած էր 64 000 ռուբլի : սեպտեմբեր ամսոյ ծախսուած համար գանձարանէն վանական վարչութեան յանձնուած է նաև 10 000 ռուբլի :

—Երևանայ թէմակալի Փոխանորդ Գեր. Գրիգորիս եպիսկոպոս Գառնակերեան արձակուած լինելով իւր պաշտօնէն, յաջորդեր է Կիւրեղ վարդ. Սրապեան :

—Ամասիոյ, Մարզուանու և Եւքոկիոյ միացեալ վիճակաց Պատր. Փոխանորդ կարգուած է Կեսարիոյ Ս. Կարապետի վանուց միաբաններէն Արթ. Գրիգոր վարդապետ :

—Մշոյ Ս. Կարապետի վանուց միաբաններէն Արթ. Խորէն վարդ. Շահնազարեան Պատրիարքարանի հրամանաւ ճամբայ ելեր է մայրաքաղաքս գալու համար :

—Եղիպտոսի Գաւառական Ընդհանուր Ժողովոյ ամբողջացման համար ամսոյ 18ին դարձեալ քուէարկութիւն կատարուելով ի Գահիրէ, ընտրուել են Յովն. Էֆ. Պարզեան, Կարապետ Էֆ. Եփրատեան, Միհրան Էֆ. Մէլիք, Պետրոս Էֆ. Ճամբեան և Յովհաննէս Էֆ. Նախնուխ :

—Սէլանիկի նախորդ հոգեւոր Հովիւ

Արթ. Արսէն աւագ քահանայ Խաչոյեան, որ իւր ծննդավայրն ի Սէօլէզ կը գլտնուէր, հինգշաբթի օր մայրաքաղաքս եկաւ :

—Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք թէ, Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է Սանիյէի Բ. աստիճանը շնորհել Պրուսայի շերամաբուծական վարժարանին տնօրէն Թորգոմեան Էֆէնտիի՝ որ բառէօռեան դրութեամբ շերամաբուծութեան ընդհանրացման մեծապէս նպաստած է իւր աշխատութեամբ, և Ե. կարգի Մէհիւսիյէ՝ Գէորգ Էֆէնտիի եղբայր Տօթթէօր Վահրամ Էֆ. Թորգոմեանի, որ աղքատ հիւանդներ խնամած է մարդասիրարար :

—Պ. Աւետիք Եղեկեան, նախորդ քարտուղար Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերութեան, Ս. Էջմիածին հրաւիրուել է՝ ստանձնելու համար Արաւստ ամազգի խմբագրութեան պաշտօնը :

—Նոր-Դար օրաթերթը ժամանակէ մը ի վեր կը յորդորէր Թիֆլիսի վաճառականաց գործակատարները, միանալու և փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն մը կազմելու : Առաջարկեալ ընկերութիւնը կազմուել է այժմ : Նախագահ ընտրուել է Մուրճ ամազգի խմբագիր Պ. Աւետիք Արասխանեանց :

—Բազումքնակ հարուստ ազգայիններէն Պ. Առաքել Մատուրեան և Մուկուսի զրամատէր Պ. Ժամհարեան որոշեր են երկրագործական վարժարան մը հիմնել ի Կովկաս :

—Տաթևի մօտ գտնուած Ս. Աստուածածին վանուց վանահայր Սարգիս վարդապետ Տէր Մկրտիչեան, Էջմիածին գընալու ժամանակ յարձակում կրեր է աւազակներէ՝ որք կողոպտել են նորա 150 ռուբլին, 100 ռուբլի արծաղ ձին, ինչպէս նաև իւր և իւր ծառայից հագուստներն :

—Ի Թիֆլիս, « Հայ Գրագիտաց փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն » մը հիմնելու համար կազմուած յանձնաժողովն աւարտել է խմբագրութիւնն կանոնադրոյն, զոր ի Մոսկուա Պ. Սմբատ Շահապիզեանին պիտի ղրկէ՝ նորա դիտողութիւններն ևս լսելու համար : Ապա, կանոնադրը քննելու համար, գըրագիտաց ընդհանուր ժողով պիտի գումարուի, որ թերևս տեղի ունենայ նոյեմբերի վերջ :

—Ի Նոր Նախիջևան գիտաւորութիւն կայ եղեր հայերէն լրագիր մը հրատարակելու :

—Մոսկուայի Հայ ուսանողուհիք և ուսանողք մտադիր են եղեր նոր « Հաւաքածոյ » մը հրատարակել, ի նպաստ Ռաֆայէլ Պատկանեանի ընտանեաց :

—Ի Շուշի, հոկտ. 2ին վախճանելով Տիկին Խանում Աղամեան, նորա որդի

Յ. Աղամեան 400 ռուբլի նուիրել է Թեմական դպրանոցին, 400 ռուբլի Օրիորդաց Մարիամեան Ուսումնարանին, 300 ռուբլի Բար. Ընկ. տեղական ճիւղին, 300 ռուբլի Ռէալական դպրոցին, 200 ռուբլի աղքատաց բաժնեւու համար, 50 ռուբլի Կուսանաց մենաստանին, 100 ռուբլի Ղազանչեցուց եկեղեցւոյն և 400 ռուբլի Մայր Աթոռին, ընդամենը 2150 ռուբլի :

—ԶՄԻՌՆԻՆՍԻՆ կը գրեն մեզ. — « Հոկտեմբեր 23 ը քաղաքիս Հայ հասարակութեան համար փութարեր օր մը եղաւ : Ռուսիոյ հիւպատոսարանի Ա. Թարգման Մեծ. Յովհաննէս Էֆէնտի Տիլպէրեան 86 տարեկան հասակին մէջ մեռաւ : Թէև ծեր, բայց իւր կերպարանքն դեռ ևս առողջութեան տիպար մ'էր : Հանգուցեալն Օսմանեան կառավարութենէն Օսմանիէ և Ռուսական այլ և այլ կարգի պատուանշաններ ստացած, և իւր քաղցր բնուորութեամբ ամբողջ Իզմիրի ժողովրդեան համակրելի եղած էր :

Թաղման արարողութեան քաղաքիս ամբողջ հիւպատոսներն ներկայ էին, ինչպէս և Վսեմ. Կուսակալին կողմանէ Վսեմ. Արմենակ Էֆէնտին : Դամբանական ճառեր կարդացին Յունաց Մետրապոլիտի Փոխանորդը, ինչպէս և Պ. Յակոբ Միքայէլեան :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննայի Գեղարուեստից Ակադեմիան իւր հաստատման 200րդ տարեդարձը տօնեց անցեալ շաբթու ի ներկայութեան Կայսեր :

—Ռուսիոյ մէջ արգելուած է Հրէից՝ ուսումնարանաց քննութեան պատրաստել զքրիստոնեայս :

—Տանովի մէջ Պէհանգէն Թագաւորին երեւելիք ի ժողով գումարուելով Ամազունի բանակին բարձրաստիճան ըսպայից հետ, Լուսնոյ վերջին քառորդին՝ մորթուած հաւու մ'աղեաց վրայ հանդիսաւորապէս երգմներ են անպատճառ Ֆրանսացիները ջարդել : Եւ Թագաւորին Կօսլօ եղբայրը Ալլատայէ 4000 ընտրեալ զօրքով մեկնելով, սեպտ. 19ին յանկարծակիի բերեր է Ֆրանսացիները, որք սակայն քաջաբար դիմադրելով Լըպէլեան հրացաններուն տարապայման զօրութեամբը, զանոնք ըստ մեծի մասին ջարդեր և դիակներն այրեր են : Տօտս գնդապետը գրաւել է նաև Քօթօնօյի և Քօթօ գետին միւս ամրութիւնները : Մայրաքաղաքին գրաւման լուրը կանխահաս էր :

—Ռուսիոյ մէջ Ժիթօմիրի բանտէն (Վոլհինիա) 20 չարագործներ վախելով, անտառները ապաստանել են և չարա-

գործութիւններ կը գործեն։ Միջոցներ ձեռք առնուելու են այդ փախստականաց հրոսախուժը ջնջելու համար։

—Քանաւոյի նախկին վարչապետ՝ Փրանսասէր Պ. Միրսիէ, իւր Պ. Բաքօ պաշտօնակցին հետ անցեալ շաբաթու դատի ենթարկուելու է երկաթուղեաց չինութեան յատկացեալ գումարէն 70 000 տոլարի գումար մը իւրացունելուն համար։ Ամրաստանեալք կ'առարկեն թէ իրենց անձին համար բան մը չպահելով, իրենց կուսակցութեան յաջողութեանը համար գործածած են ամբողջ գումարը, ինչպէս կ'ընեն ընդհանրապէս յԱմերիկա։

—Փորթուկալի եզերաց վրայ անգլիական Ռուսմանիա շոգենաւը խրեւով ընկզմեր է։ 113 անձինք խեղդուելու են միայն 9 հոգի ազատուել են։

—Մեքսիկայի բնիկ Աղդէք ցեղը, որ չին փետացուց կամ չեթացուց շառաւիղ մը լինել կը կարծուի, կառավարութեան գիտնականքը բաւական կորուստ ունեցեր են։

—Գերմանիոյ համար օրուան կարեւոր խնդիրն է զինուորական նոր օրինագիծը, որոյ տրամադրութեանց համաձայն՝ տարեկան 85.000 նոր զօրք աւելի պիտի առնուի։ Այս օրինագիծը դեռ գաղտնի կը պահուէր՝ ափ յափոյ քուէարկել տալու համար զայն։

Սակայն Բեռլինի Յայրուցի զայն ամբողջովին հրատարակած լինելով, այս անգաղտնապահութեան վրայ քննութիւն բացուած է։ Կը կարծուի թէ Պալիէրա, որ գլխավորն հակառակ է այդ օրինագիծին, հրատարակել տուած է զայն՝ հակառակ շարժում մը յառաջ բերելու համար։

—Լոնտոնի Լորտ Քալաքապետին տուած տարեկան հացկերոյթին, Պ. Կլաւըսթոն և Լորտ Ռոզպէրի կանխաւ ներողութիւն խնդրելով ներկայ չգտնուեցան։ Յայտնի է թէ օրուան նախարարութեան կարծիքն այս հացկերութիւն մէջ նախապէս կը յայտնուի, երբ դեռ երեսուր ժողովը չէ գումարուած։

—Սպանիոյ Կրանատա նահանգին մէջ զինուորական վարչութիւն հաստատուել է՝ բարեկարգութեան լաւագոյն պահպանման համար։

—Վիքթորիայի Մայր Թագուհին՝ քոյր Ռուսիոյ Ալեքսանդր Բ. Կայսեր, մեռաւ։

—Ռուսիա հիւպատոսներ կը զրկէ ի Զինաստան և ի Մանչուրիա, ըստ ռուս և չինական վերջին դաշնագրոյն։

—Բամբրէն հեռացուող Կանոֆ ռուս զննարկեալ 150 ընտրեալ զօրք թողել է հոն, Խըրզը ցեղերը Աֆղանաց ու Զինացուց յարձակմանց դէմ պաշտպանելու համար։

—Իտալիոյ մէջ երեսուրիսական ըն-

տրութիւնք սկսան։ 508 ընտրութեանց 505ը կատարուած են, 326ը նախարարական և 101ը ընդդիմադիր, մնացեալներն անստոյգ են։

—Բորքուկալի Թագաւորն ու Թագուհին Մատրիտ կը գտնուին։

—Ռուսիոյ արմտեաց վաճառականութիւնն օր ըստ օրէ կը նուազի և այսու առևտրական տագնապը կ'աւելնայ։ Անցեալ շաբաթու ռուսական ութ տուններ անանկացան։

—Քոլումպոսի ուղղակի սերունդէն եղող Պ. Քրիսթիան Քոլումպոս, որ Վերակուայի գոթս տնտեսը կը կրէ, երկու ամսոյ չափ առաջ անանկացեր և հիմա զիւր մը քաջուած կ'ապրի։ Առաջ շատ հարուստ է եղեր և Պ. Սակասթայի նախարարութեան ատեն Սպանիոյ կրօնական գործոց նախարարն էր։

—Աւստրիոյ կառավարութիւնն Ռայ-լանդէրի (Պոհնմիա) քաղաքային խորհուրդը լուծել է՝ նորա գերմանասէր ողջոյն համար։

—Ռուսմանիոյ իշխով քաղաքին ամուսնական դատարանն անցեալ օր քանի մը ժամ տեղը նստի մը մէջ 53 զոյգ ամուսիններ ապահարգանով ամուսնալուծել է։

—Իտալիոյ մէջ հանրային ապահովութիւնը հաստատուած է. մի միայն մէկ գիշերուան մէջ ի Սիկիլիա 585 չարագործ ձերբակալուած են։

—Լանգաշայրի մէջ (Անգլիա) 50.000 գործաւորք պարապ են եղեր։

—Հունգարիոյ նախարարապետ Սաբարի կոմսը հրաժարելով, Թագաւոր կայսրը իւր հրաժարականն ընդունել է։

—Պելժիոյ Երեսուրիսական ժողովը բացուեցաւ։ Թագաւորը իւր ճառով յայտնեց թէ ժողովոյն գլխաւոր գործը պիտի լինի Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը և թէ օտար տէրութեանց հետ յարաբերութիւնը բարեկամական են։

—Եգիպտոսի բանակի այս տարւոյ հունձը գոհացուցիչ է։ 5 միլիոն կենդինար արտադրել է։

—Յունաստանի և Ռումանիոյ միջեւ տիրող անհամաձայնութիւնն իրաւացարութեամբ պիտի կարգադրուի և կը կարծուի թէ Աւստրիոյ Ֆրանց Յոզէֆ կայսրն իրաւարար պիտի լինի։

—Սերայիա Ռուսիայէն 1 միլիոն ռուբլի փոխ առել է հարիւրին 6 տոկոսով, նախկին արմատական նախարարութեան օրով, առանց Աքուրջինային կանխաւ հաւանութեան։

—Ֆրանսայի կառավարութիւնը մատուց մը փակել տուել է, վասն զի կաթիլիկոզներն կրօնական դատախազութիւններ կ'ընէր հոն՝ գործաւորաց։

—Լոնտոնի գրավաճառներէն Պ. Նէլսըն մեռնելով, 50.000 ռուբլի կտակած է բարեգործական հաստատութեանց և

գործաւորաց համար ընթերցատանց հաստատման։

—Զիքակոյի մարմնամարզական ընկերութեան նոր շէնքը, որ աւարտելու մօտ էր, սյրելով 100.000 տոլար վնաս պատճառել է։

—Միլոսթիի հրդեհը, զոր ծանուցած էինք, շատ աղետալի եղած է. 25 հոգի և 700 շէնք սյրել են, 8 միլիոն տոլար վնաս պատճառելով։

—Ի Միացեալ-Նահանգս, միայն 1893 տարւոյն մէջ գործածուելու համար նոր նամակադրոշմներ պիտի հանուին ի յիշատակ Գոլոմպոսի։ Մէկ սէնթնոցը անոր պատկերը պիտի կրէ և միւսներն ալ անոր կենաց զանազան պարագայները։ Բապիտայի վանք, Սոնրա-Մաուիա առաջատանաւ, և այլն։

—Աւստրալիայէն 244.000 ռուբլի ոսկեգրամ բերուած է Լոնտոն։

—Ռուսական Թագութեան ինկան՝ ռուս և գերման առևտրական դաշնագրոյն առթիւ Գերմանիոյ առաջարկութեանց մերժուելուն համար։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պաշտօնաբաղխութիւնք. — Տէտէ փաշա՝ Համիտապատի (Գոնեա) և Զինէի փաշա՝ Թէքէի կառավարիչ, Մահմուտ Բեամիլ պէյ՝ Գոսթամուլիի և Ափրիկեան Տրիպոլիոյ գործակատար, Պէքիր Սըտքը Էֆէնտի՝ Կորդանի (Բաղէշ), Հասան պէյ՝ Ալայիէի (Գոնեա), Մահմուտ պէյ՝ Սիւրիէիսար (Գաղատիա) և Բէշիտ պէյ՝ Զօրումի գայմագամ անուանեցան։

Աստիճանք. — Էսկիլէհիւրի գայմագամ Խայրի պէյի և Խարբերդցի Ապտիւլ Լաթիֆ Էֆէի Սանիյէ Բ. աստիճան տրուեցաւ։

Պատմաւորներ. — Ալէհացի Զօրավար Պաշայմէի և Կարգի Մէճիտիյէ, Բիւլէնի գործաւոր Ս. Շէֆազաթ, Եօզաթի պիտիոսական հրամանատար՝ Օսման փաշայի և Մէճիտիյէ, Պիլայի գայմագամ Էֆէի պէյի Գ. Մէճիտիյէ, Գերմանական Ապահովագրական ընկերութեանց գործակատար՝ Գառնիկ Էֆէնտի Աստուածատուրեանի և Նիքսարի գայմագամ՝ Հաֆըզ Պէքիր Էֆէնտիի Գ. Մէճիտիյէ և Մեարիֆ հանդիսին արտօնատէր, գրավաճառ Գայսէրեան Գասպար Էֆէնտիի, Տրապիզոնի Թաղապետական բժիշկ՝ Կարապետ Էֆ. Թաշեանի և Պրուսայի կուսակալութեան Թարգման Գէորգ Էֆ. Պարսամբեանի և Կարգի Մէճիտիյէ պատուանշանները տրուեցան։

— Հետախույզ Թուրքիոյ մէջ ամէն ատենէ աւելի մոքերը կ'ըբաղեցնէ։ Տըրապիզոնի, Կարնոյ և Բարբերդի կողմէ-

ընդ բաւական զոհեր կ'ընէ : Եւրոպիոյ մէջ գրեթէ անհետացած է , թէպէտ Հունգարիոյ և Սերպիոյ մէջ դեռ կայ : Օրտուէն մինչև Սերաստիոյ կուսակալութեան սահմանագլուխը քարանթինայի շղթայ մը հաստատուելով Գասթամուէնի և Սերաստիոյ նահանգներն տնցնիլ անկարելի է : Սամսոն գաւառակը մաքուր կը համարուի : Ադրիականի , Աւստրո-Հունգարական , Միջերկրականի Ծովեզրերէն եկող նաւերուն տասնորեայ քարանթինան 5 օրուան իջուցուած է , ինչպէս նաև Միջերկրականի կգիպտական , Գարատաղի և Իտալիոյ ծովեզրերէն ուղևորով եկող նաւուց համար դրուած 5 օրուան քարանթինան 3ի իջուցուած է և առանց ուղևորի եկող նաւերուն համար բժշկական խիստ այց տնօրինուած է : Նիւ-Նորքի համար տնօրինուած 5 օրուան քարանթինան ջնջուելով բժշկական խիստ այց դրուած է : Հնտախտը Պարսկաստանի և Զինաստանի զանազան կողմերը մեծ ջարդ կուտայ : Կովկասի և Անդրկովկասի մէջ օգոստոսին 64.317 անձինք վարակուեր և 32.979 հոգի մեռեր են : Դավրէթի մէջ սկզբնաւորութենէն մին 14 օգոստոս 16.000 հոգի մեռեր են : ԲՏապիզոն շատ բժիկներ կը զրկուին ամէնչ կարելի եղած միջոցներ ձեռք առնելու համար :

— Անտիոքայ Յունաց Պատրիարք Տ. Սթրիտիոնի Ա. Փրկչի Ա. պատուանշանը տրուեր է Յունաստանի կառավարութեան կողմանէ :

— Ի Տիւրիկ ծաղկախտը կը ճարակի :

— Շքաղարմներ պիտի տրուին այն անձանց , որք պարագ հողերու վրայ չերամի համար թթենիներ կը հասցնեն :

— Տեոէ-Աղաճ—Սէլանիկ երկաթուղւոյ գծին արտօնատէր Պ. Ռընէ Պօտար դրամատեարց հըօր խմբակ մը կազմեր է , որոյ գլուխ կը գտնուի Օսմ. Կայսերական Պանքան :

— Երկրագործական դրամատունը նկատելով որ երաշտութեան և այլ պատճառներով երկրագործական դասը դրամի պէտք պիտի ունենայ , այժմէն զրկած է ի Կարին՝ 200.000 զրուշ , ի Մաղնիսա՝ 300.000 , ի Մալաթիա՝ 100.000 և ի Պանտրմա 200.000 զրուշ : Զմիւռնիոյ մէջ 2-3 տարուան միջոցին 100 000 սակիէն աւելի փոխ տրուած է : Դրամատունը 425 ճիւղեր ու սնտուկներ ունի բովանդակ թուրքիոյ մէջ և մինչև օգոստոսի վերջը մէկ միլիոն սակի փոխ տրուած է :

— Այտընի նահանգին մէջ բամպակի , խաղողի և այլ բերքերու գնոց անկեալ վիճակը կը շարունակէ , և երաշտութեան պատճառաւ վարուցան չէ եղած տակաւին :

— Զրհանկիր զինուորք՝ ազատ արձակուելէ յետոյ՝ իրենց հայրենեաց մէջ գտնուող ջրհանկիր զօրաց յատուկ մարշանքներ ընել պիտի տան :

— Սեւ ծովու մէջ Գարա պրուէի և Միտիայի միջև Բօթիմէ անուն տեղը 6 թնդանօթներ գտնուած են , որք կը կարծուին թէ Խրիմու պատերազմին ատեն հոն ընկղմած Օսմ. մարտանաւոց կը պատկանին :

— Ատանայեցի Էրէյլի (Գօնեա) շոգեշարժ թրամուէյի մը արտօնութիւնը խնդրուած է Օսմ. Կայս. Պանքային մասնակցութեամբ :

— Գերմանիա շինուած Թօրիիտօ մը բերուեցաւ :

— Պոյապատ (Գասթամուէնի) պաճարախտ երեւան ելեր է :

— Ատանա նահանգին Բաեաս , Գարաթաշ , Նումուրթալըք , Ֆէքէ և Հաճըն գիւղաքաղաքաց մէջ նամակատուն և հեռագրատուն պիտի հաստատուին :

— Պարսից Շոհը Առիւծու և Արեգակն Ա. աստիճանը նուիրած է Օսմ. Կայս. Պանքային ընդհ. տնօրէն և թէնպէթի ընկերութեան վարչական խորհրդոյ նախագահ Սըր Էտկար Վինսընդի և նոյն ընկերութեան ընդհ. տնօրէն Պ. Թոք Զօկէպ դերկումին :

— Ի Զէյթուն , չորս տարիէ ի վեր փայտական հաշակաւոր աւազակ Տէր Ներսէս օղլու Արթինը , իւր Յովհաննէս եղբօր հետ ողջ ձեռքակալուեր է ոստիկան-զինուորաց հրամանատար Նազարէթի և Նշան ու Մանուկ անուն ոստիկանաց ձեռամբ : Մանուկ ոստիկանը կռուոյն մէջ սպաննուած է :

— Թղթատարք յարձակում կրեր են Ալաշկերտի ու Հասան-Գալէի և Սերաստիոյ ու Գաղատիոյ միջև , առանց ո' և է քնաս կրելու :

— Քըրք-Քիլիսէն 2 1/2 միլիոն օխածուխ բերել պիտի տրուի քաղաքապետութեան ձեռամբ , չահագիտութեանց տեղի չը տալու համար :

— Խարբերդի վերաքննիչ ատենին ընդհ. գատախաղ՝ Նուրի պէյ նահանգին մէջ քննական պտոյտ մը պիտի կատարէ :

— Պրուսա-Մուտանիայի երկաթուղւոյն կառախումբն անցեալ շարթու դարձեալ մեքենայի խանգարմամբ 21 վայրկենի յապաղում մ'ունեցեր է :

— Ատանայի երկրագործական քըննիչը մանրամասն տեղեկագրով մը յայտնած է թէ՝ հիւանդութիւն մը կը ջնջէ հնձոց մեծ մասը : Հրաման զրկուած է անոր առաջին առնելու հարկաւոր միջնցները ցոյց տալ երկրագործաց :

— Սերաստիոյ տիպար-ազարակին նորոգմանց համար 10.000 զրուշ յատկացուած է :

— Աղքատ հիւանդաց օգնելու համար կազմուած յանձնաժողովը 273.279 զրուշ հաւաքած է :

— Քիլիկիոյ դքսուհին ուրբաթ օր Պրուսա ուղևետեցաւ :

— Համազգային Անկեղծոցին հիմնարկէքը կատարուեցան հինգչաթի օր :

— Խարդախեալ մեծաքանակ ափիոն գրաւուած է մաքսատան մէջ , որ ուղղուած էր վաճառականի մը :

— Ատանայեցի Համիշի արտածութիւն արգիլուած է որթալուրձ ծագած լինելուն համար :

— Եանեայի մէջ սոյու երկրւղ կայ երաշտութեան պատճառաւ :

— Զմիւռնիոյ կողմերն ասպատակող Գարթան Տիմիթրիի խումբէն Խարալամպօ , Լիզօր , Վասիլ և Տասիալօս անցեալ շաբթու կախաղան հանուեր են քաղաքին Ալի փաշա հրապարակին վրայ :

— Եղեռնադատ ատենանը մահուան դատապարտեց Սթավրի և Թէոտոսը , որք կանխամտածութեամբ սպաննած էին փետրվար 7ին Շապին Գարահիսարցի հացագործ Մարտիրոսը ի կէտիկ-Բաշա : Մարդասպանները իւր տունը պահող Մարիօնքա դատապարտուեցաւ 10 ամսուան բանտարկութեան : Իսկ մեղսակից կարծուող Եուվան անպարտ արձակուեցաւ :

— Պրուսա քաղաքն օդային կազով լուսաւորելու համար Պ. Պարճիլի խընդրած մեռաշնորհը տրուած է , ինչ ինչ փոփոխութիւններով :

— Պէյքօղլի շրջակայքը Քիւրտ Մէհմէտ աւազակը ձեռքակալուած է :

— Զմիւռնիոյ մէջ որթալուրձէ վարակեալ այգեաց համար Ամերիկայէն որթատուներ պիտի բերուին :

Վ Ի Ի Պ Ա Կ

Մաղիկի 46րդ թուոյն մէջ հրատարակեալ Օր. Եւգինէ Յ. Պաղգճեանի յօդուածին Ա. սիւնակին 27րդ տողին մէջ անգլիական բառը պէտք է կարդալ օտարազգի :

Ա Ր Ժ Է Ք Դ Բ Ա Մ Ո Ց			
Օսմ. իւրան 100 զրւէն			
Մէքիսէ	106 33	Վեցնոց	104
Քասաղ մէքիս	106 10	Բուսիոյ բօլ	90
Մանր մէքիս	103	Նարոյէն	87 35
Մէթալիք	98 20	Գրիմից	51 20
Հինգնոց	101	Անգլ. լեքա	110 47
Մանթ թղթագրամ 9 49			
Գօնօլիտ	23 33	Բում. երկ.	91 3/4
Թաշկիլ. Օսմ.	82 30	Թաշկիլ	49

ՓՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՂԱՊԻ «ՆՐԳԸ»

Մեր նոր աշխատակիցներէն Օրիորդ Նրանուհի, Ծաղիկի վերջին թուով, իւր ուսեալ սեռակիցներն գրականութեամբ եւս զբաղելու յորդորած ժամանակ, կը գանգատէր թէ, դատապարտուած են կարդալու՝ հրապարակի վրայ այժմ իբրեւ գրագէտ հանդիսացող երիտասարդաց ու մանց՝ յաճախ անլի, անհամ, անիմաստ գրութիւնները:

Կը կարծեմք թէ շատ իրաւացի է Ազն Օրիորդին յայտնած գանգատը, և եթէ օրինակներ, ապացոյցներ յառաջ բերել ուզէր, ամենեւին դժուարութիւն չպիտի կրէր, քանի որ հրապարակի վրայ կը վիստան՝ այժմ առաւել քան երբէք՝ այդ կարգի գրութիւններ:

Գուցէ գտնուին մարդիկ որք անտեղի, անարդար բան մը համարին արդի գրողներու մէկ մասին դէմ յայտնուած այսպիսի գանգատ մը: Կը խնդրեմք իրենցմէ մեզ հետ ի միասին ընթերցող այդ գրողներու որ և է մէկ յոգեւածը և զայն լուրջ քննութեան մը բովէն անցունել:

Առնեմք, օրինակի համար, Գրիգոր Զոհրապի ամենավերջին յոգեւածը, ՆՐԳԸ, և տող առ տող քննեմք:

«Մարդիկ կան որ կը կարծեն թէ՝ խօսելուն քով՝ երգելը աւելորդ բան մըն է:»

Ի՞նչ կը նշանակէ խօսելուն քով՝ երգել կամ երգելուն քով խօսիլ. խօսիլը, երգելը «քով» ունի՞ն. Եթէ երգն, երգելն աւելորդ համարող մարդիկ կան ըսել կ'ուզէք, պարզապէս այդպէս ըսելու էք՝ որպէս զի ընթերցողն որոշ կարենայ հասկնալ ձեր միտքը: Մնաց որ երգելն աւելորդ համարող մարդ չեմք կարծեր որ գտնուի աշխարհի վրայ: Փողկապն աւելորդ համարող մարդ կրնայ գըտնուիլ, բայց երգելն աւելորդ համարող ո՛չ:

«Նրբ քաղաքակրթութիւնը կը տանի զմեզ դէպ ի ամէն բան շուտափոյթ ու համառօտ տնօրինելու. երբ ճամբայները կը կարճեցնենք և հեռաւորութիւնները կը բառնանք. երբ երիտասարդութիւնը՝ իր կանխահաս զարգացումովը ու ձերմըկած մազերովը՝ ծերութեան հետ կը չփոթուի, և գլուխը ետին դարձնելու ատեն ջուրհեղուկ պէս կը վազէ մարդկութիւնը, այս ընդհանուր արշաւին մէջ ո՛վ կրնայ երգի մտածել:»

Ի՞նչ տեսակ հայերէն է «տանիլ դէպ ի տնօրինելու», որոնք են այդ «կանխահաս զարգացում» և ձերմըկած մազեր» ունեցող երիտասարդները և

որ կարգի ծերերուն հետ կը չփոթուին. տգէտ ծերերուն հետ. բայց ի՞նչու զարգացած ծերերու հետ չէք բաղդատեր ձեր այդ զարգացած երիտասարդները: Ո՞վ կ'ըսէ ձեզ թէ, հաղորդակցութիւնները դժուարեցնելու և արագ գործելու հետապնդութիւնը կ'արգելու. զմարդիկ երգի վրայ մտածելէ. Գուցէ ըսել կ'ուզէք թէ, մարդիկ այդ բաներն ընելով՝ ժամանակ չունին այլ ևս երգի վրայ մտածելու. ուրեմն, ի՞նչպէս կը պահանջէք որ այդ բաներն ընող մարդիկ երգի վրայ մտածեն ու երգեն. այն ժամանակ հարկ կը լինի ըստ ձեզ որ այդ բաները չընեն, որպէս զի երգի վերայ մտածելու ու երգելու ժամանակ ունենան: Եւ մարդիկնեղն պահանջել որ այդ բաները չընեն, պահանջել է մարդկութենէն որ իւր տեղն անշարժ մնայ, չերթայ յառաջ: Որք սիւտի զոհէք, մարդկութեան զարգացումը թէ՛ երգը: Մեզ կը թուի թէ ոչ մին պիտի կրնաք զոհել, ո՛չ միւսը: Եթէ զարգացեալ մարդկութիւնը զոհէք, այն ատեն երգը վայրենեաց կ'ուզէք բաժին պահել. եթէ երգը պիտի զոհէք, այն ատեն ի՞նչպէս երգն անհրաժեշտ կը համարիք զարգացեալ մարդուն համար: Խնդրեմ լուծեցէք այս հանելուկը:

«Եւ սակայն ճիշդ այս ճեպընթաց սուրացումին, այս վաղվադակի հասունացող ու մաշող հոգիներուն համար աւելի եւս անհրաժեշտ չի՞ դառնար կազդուրութիւնը պէտքը:»

Կազդուրութիւնը պէտք ունեցողներն են եղեր, նախ՝ սուրացումը, երկրորդ՝ հասունացող ու մաշող հոգիները: Եւ ի՞նչ է եղեր կազդուրութիւնը դարմանը, միջոցը. ետեւէն գալիք խօսքէն կը հասկըցուի որ երգն է: Ուրեմն սուրացումը պիտի երգէ եղեր կազդուրութիւնը համար. հասունացող ու մաշող հոգիները պիտի երգեն եղեր՝ որպէս զի իրենց երիտասարդութեան աւիւնն ու կորովը վերստանան. ձերմակ մազ ունեցողները պիտի երգեն եղեր՝ որպէս զի իրենց մոգերը սենան:

«Այս գաղափարը ունեցած է այն մարդը որ վերջերս տասը հազար ֆրանք կտակեց Ֆրանսական Ակադեմիային, երկու տարին հեղ մը մրցանակ մը տալու համար լաւագոյն երգին հեղինակին:»

Ապուշին մէկն է եղեր այդ մարդը, եթէ իրօք այդպիսի արտառոց գաղափարներ ունեցեր է երգի մասին:

«Վասն զի երգը այն հանգրուաններէն է ուր ամէն ոք կանգ կ'առնէ, իր յոգնութիւնը կը մոռնայ, կը կազդուրուի ու յաջորդ օրուան կը պատրաստուի, ուրախ դէմքով՝ դիմագրաւելով բաղդին ձախորդութեանց:»

Եթէ՛ յոգնութիւնը առնելու և կազդուրութիւնը համար երգել պէտք է՝ ըսել կ'ուզէք, շատ կը սխալիք, վասն զի յոգնած մարդը ֆիզիքապէս անկարող է երգելու: Նախ յոգնութիւն առնելու է, որպէս զի ապա կարենայ երգել:

«Յետոյ, երգը այն միակ բանն է որ մարդերը կը մօտեցնէ՝ ու՝ կը միացնէ իրարու, աղօթքին պէս ու արցունքին պէս, որոնք երգեր են անշուշտ, երգերուն գերագոյնները:»

Ո՞վ ըսաւ թէ զմարդիկ իրարու մօտեցնող բաներն անսպառնալ լաւ բաներ են. միթէ չար խորհուրդներ, չար նըպատակներ երբեմն զմարդիկ իրարու չե՞ն մօտեցնէր. ո՞վ կ'ըսէ թէ՛ զմարդիկ իրարու մօտեցնող, միաբանող միակ բանը երգն է: Եւ եթէ աղօթքն ու արցունքը երգերուն գերագոյններն են, յոգնելէ ետք՝ կազդուրութիւնը համար՝ չերգենք, այլ աղօթենք կամ նստինք լանք:

«Ու անկից (ո՛րկից) վերսկսելով, շարունակելով ճամբան որ վերջ չունի, որ ծայր չունի, այս անդուռ ուղեւորութիւնը կեանքին՝ նուազ դժեղակ ու աւելի տանելի բան մը կ'ըլլայ ա՛լ:»

Ո՛րկից վերսկսելով՝ ճամբան մը վերջն ո՛րկիչ բան է, ծայրն ո՛րկիչ բան է: Ո՛ր ճամբան վերջ չունի. մարդուս կեանքը. ո՞վ կ'ըսէ. անհատ մարդուն իբրեւ մարդ գոյացութիւնն սկիզբ ալ ունի, վերջ ալ ունի: Կեանքին ուղեւորութիւնը ե՞րբ կը լինի նուազ դժեղակ ու աւելի տանելի. երգուած ժամանակ. բայց եթէ չեմ ուր խալիր, խնդիրը յոգնած մարդը կազդուրելու վրայ էր. երգը յոգնած մարդըն առաւել ևս կը յոգնեցնէ քան թէ կը կազդուրէ. յոգնած մարդը կազդուրութիւնը համար պատկելու քնանալու է. ահա՛ ամենասարգ և ամենէն բռնական միջոցը՝ զոր մարդիկ և կենդանիք աշխարհի սկիզբէն ի վեր կը գործադրեն, առանց այս մասին լրագրի մէջ քարոզ կարդալու:

* *

«Խոժոռ ճակատներու, մռայլամած դէմքերու, հաստ ու թաւ ձայներու լրջութիւնը՝ ճշմարիտ լրջութիւնը չէ:»

Է ըսող չկար: Կարծեմք «խոժոռ» ածականը դիմքին կը յարմարի աւելի քան ճակատին. «մռայլամած» նալ կը յարմարի աւելի ճակատին քան դիմքին: Չայնը բառ ածականը չառներ: «Ճշմարիտ լրջութիւն» ըսելով ի՞նչ կը հասկընաք և ի՞նչու համար ձեր յիշած լրջութիւնները կեղծ կը համարիք: Յետոյ, այդ նախադասութիւն ի՞նչ առնչութիւն ունի յոգնութեան ու երգի խնդրոց հետ:

«Պարզ ու վճիտ ձայն մը, խնդուն երես մը միշտ աւելի հասկնալի, հետե-

ւապէս աւելի օգտակար է . իր զուարթ երեւոյթն իսկ օգուտ մըն է ինքնին :

Վճիտ ճայնն ի՞նչպէս բան է . հեղուկ է՞ ձայնը որ վճիտ լինի կամ պղտոր : « Իր զուարթ երեւոյթը » կ'ըսէք . ո՞րու զուարթ երեւոյթը , ճայնի՞ն թէ երեսին : Եւ յետոյ , ի՞նչ ընեն հիմա պարզ ու վճիտ ձայն չունցողներն . ի՞նչ միջոց կայ ունենալու . նոյնպէս խնդուն երես ունենալու ի՞նչ միջոց կայ՝ չունեցողներուն համար :

« Ուրախութիւնը հիմա այն կաթն է ուսկից շատ կանուխ կը կտրուի մարդկութիւնը՝ իր առօրեայ հոգեբովն ու մոմոտութեամբ , և երգն է՝ միայն որ մանկութեան , անմեղութեան պատրանքը կուտայ մեզի , որքան ալ վաղանցուկ ըլլայ այդ պատրանքը : »

Ձեր ըսածէն կը հասկցուի որ առօրեայ հոգեբով ու մոմոտութեամբ ծանրաբեռնեալ մարդ մը ուրախ չէ՝ կարող լինիլ . և սակայն կը պահանջէ որ այդ մարդը երգէ . բայց տխուր մարդ մը ի՞նչպէս կարող է երգել . հակաբնական չէ՞ ձեր այդ պահանջումը . տխուր մարդ մը աւելի հակամէտ է լալու քան թէ խնդալու , երգելու , և եթէ երգել ըսելով լալ ըսել կ'ուզէք , դարձեալ հակա-սութեան մէջ կը գլորիք , քանի որ երգը կ'առաջարկէ իբրեւ զուարթանալու , իբրեւ կազդուրուելու միջոց , մինչդեռ մարդ լալով բնաւ չզուարթանար , չկազդուրուիր :

« Եւ որքան պէտք ունինք վերադառնալու հոն ուսկից ուղի ինկած ենք . ի՞նչ խրատներով ու խորհուրդներով լեցուն պէտք է ըլլայ մեզի համար այն ճամբան որուն շուրջը նայելու ատեն ունեցած չենք մեր արշաւաստյոր ընթացքին մէջ , և ամէն բանի վրայ սխալ գաղափարով ու սխալ համոզումով եկած հասած ենք հոս , այն կառախումբի մեծ վազքովը ճամբորդող ուղեւորներուն պէս որոնց վրայ հեռագրի ցիցերը՝ շարունակուող պատի տպաւորութիւնը կը թողուն : »

Ո՛րկէ ուղի ինկած էք և ո՛ւր վերադառնալու պէտք ունիք . ճամբայ մը , որուն մէկ ծայրէն միւսն արշաւաստյոր կ'ընթանաք , շուրջ կ'ունենայ . երկու ծայրեր ունեցող ճամբայ մը երկու եզերք կամ երկու կողմ կ'ունենայ : Ամէն բանի վրայ սխալ գաղափարով ու սխալ համոզումով ո՛ւր եկած հասած էք . ձեր այս յօդուածին մեծ պատիւ ընելով հիւրընկալող թերթին առաջին երեսին երկրորդ սիւնակին առաջին տողի՞ն՝ ուր սխալ գաղափարով ու սխալ համոզումով եկած հասած էք՝ ձեր այդ վերջին խօսքը գրելու ժամանակ : Եւ յետոյ , ի՞նչ է ընդհանուր իմաստն՝ ձեր այդ վերջին

պարբերութեան և ի՞նչ կապ ունի յոգնութեան և երգի խնդրոց հետ :

« Երգը անհրաժեշտ աւելորդն է . ոչ այն աւելորդներէն մին զոր յափրացած քաղաքակրթութիւնը նորէն նոր կ'ստեղծէ , այլ այն զոր բնութիւնը տուած է մեզի իր անյեղի օրէնքներով , երկու նուազի մէջ ամփոփելով մեր կեանքին երկու ծայրերը . — նորածինի մը լացը ու ոգեվորին հռչակները : »

Ի՞նչ կը նշանակէ անհրաժեշտ աւելորդ . բան մ'որ անհրաժեշտ է՝ աւելորդ չէ . բան մ'որ աւելորդ է՝ անհրաժեշտ չէ : Բնութիւնը աւելորդ բան չէ՝ տուած մարդոց , և երգն ամենևին աւելորդ բան մը չէ մարդուն համար : Եթէ աւելորդ բան ըսելով քաղաքակրթութեան ստեղծած արդ ու զարդերը կը հասկընաք , երգը արդ ու զարդ ալ չէ , քանի որ դուք իսկ՝ ձեր մոռածման եղանակով՝ յոգնած մարդուն համար կազդուրուելու միջոցը երգը կը գտնէք . քանի որ հացին համար չէք կարող ըսել արդ ու զարդ կամ « անհրաժեշտ աւելորդ » , երգին համար ալ չէք կարող ըսել , վասն զի եթէ հացը փոր կը կշտացնէ , երգն ալ ըստ ձեզ՝ յոգնած մարդը կը կազդուրէ , և գիտեմք որ երբ յոգնած մարդը չը կարենայ կազդուրուիլ , հետեանք կը լինի առողջութեան կորուստ :

« Մեր ժողովուրդը արեւելքի բանաստեղծ ժողովուրդներուն պէս սիրած է երգը միշտ . գաւառները , գիւղերը ամէն տեղ , երգը ամենուր բերանն է . մշակը անով կը հերկէ իր արտը , հովիւը անով կ'արածէ իր ոչխարներ . անով կը օժնեն նորածինին գալուստը և հարսին նարօտը անով կը կապեն : »

« Հոս , այս մեծ ոստանին մէջ է որ , սխալ լմբռնուած ծանրութեան մը հետամտելով , երգելու սովորութիւնը ծիծաղելի կամ ամօթալի բանի մը պէս վերնալու վրայ է՝ Հայոց մէջ քիչ քիչ՝ Մեր տղաքը , պատանիները , կորաքամակ ծերուկներու պէս ծալկապատիկ նշտած , խօսելով կ'անցնեն ատեններն : Ժպիտ չի կայ երեսներն , տղայ երեւալու վախով : »

Եթէ գաւառներու , գիւղերու մէջ երգը ամէնուր բերանն է , իսկ մայրաքաղաքիս մէջ ո՛չ , պատճառը այն չէ որ մայրաքաղաքացիք երգելու սովորութիւնը ծիծաղելի կամ ամօթալի կը համարին , պատճառը այն չէ որ մայրաքաղաքացիք լրջութիւն , ծանրութիւն կը համարին չերգելը , այլ վասն զի մոռահողութիւնները , մոտանալութիւնները չափէն աւելի ծանրացած են մայրաքա-

ղաքացւոց վրայ : Մտահոգ , մտադրաւ մարդ մը չէ կարող երգել , որքան ալ ուզէ երգել : Եթէ մշակն իւր արտը կը հերկէ երգելով , եթէ հովիւն իւր ոչխարները կ'արածէ երգելով , պատճառն այն է որ ո՛չ մշակը հերկած ժամանակ , մոտուոր լըւրջ զբաղում մ'ունի , և ոչ հովիւն արածելու ժամանակ : Նորածինին գալուստը կրնան երգով օժնել , նոյնպէս հարսին նարօտը կրնան երգով կապել , վասն զի այդ ժամանակ մարդիկ ուրախ , երգելու տրամադիր կը լինին : Եւ միթէ մայրաքաղաքացիք այս տեսակ պարագայներու մէջ բռնի կը զսպեն իրենց ուրախութեան արտայայտութիւնը , բռնի կը զսպեն իրենց երգելու տրամադրութիւնը՝ երբ երգը ինքնին կուգայ կը բղխի մարդուս ներսէն , հոգւոյն զուարթ ժամանակ , և մտազբաղման , մոտանալութեան հետացման վայրկեանի մը մէջ :

Եւ Գրիգոր Զոհրապ կ'եզրակացնէ . « Այս պատանութիւնը , որ թուականի սխալ մը ըլլալու կը միտի , թող վերադառնայ ուրախութեան , զուարթութեան կանոններուն որք իր տարիքին կանոններն են , գրեթէ պարտականութիւնները : »

Իսկ մենք կ'եզրակացնեմք . Գրիգոր Զոհրապի Երգը խորագրեալ յօդուածն , իւր շատ մը յօդուածոց նման , ուրիշ բան չէ , այլ անկապ , անհեթեթ , անիմաստ պարբերութեանց շարահիսութիւն մը :

Ոչ յոգնած մարդը կարող է երգել , ոչ մտադրաւ մարդը : Երգել կարենալու համար՝ մարմինը և հոգին միանգամայն պատրաստ վիճակի մէջ գտնուելու են : Երգել կարենալու համար՝ մարմինը կազդուրուած , հոգին ալ տրամադրուած լինելու է : Յոգնած , դադրած , շնչապառ մարդն ի՞նչպէս կարող է երգել : Այո՛ , հոգին ալ տրամադիր լինելու է , վասն զի երգը ինքնաբերական բան մ'է , ներսէն , հոգիէն կուգայ : Յաճախ երգել կ'սկսիմք անակնկալ կերպով , առանց կանխաւ երգել որոշելու : Ուրիշ անգամ ալ երգել կ'որոշեմք , կը փորձեմք , բայց չեմք կրնար , վասն զի ներսէն , հոգիէն չը գար :

Ձը մոռնամք յիշելու սակայն որ , Գ. Զոհրապի սոյն յօդուածը մեծ պատուոյ արժանացած էր՝ զայն հիւրասիրող թերթին կողմանէ , խմբագրական կամ առաջնորդող յօդուածի տեղը տրուելով իրեն :

Ահա այսպիսի յօդուածներ են որ ժամանակէ մը ի վեր հրապարակի վրայ կը հանդիսանան իբրեւ գրական գոհարներ , և անոնց հեղինակները՝ իբրեւ առաջնակարգ գրողներ :

ԽԱՀՎԷԻ ՄԱՍԻՆ

Այսօր առհասարակ՝ ամէն մարդ՝ այր թէ՛ կին, մեծ թէ՛ պզտիկ, հարուստ թէ՛ աղքատ, դոյզն բացառութեամբ խահուէի վարժութիւնն ունին. չեմ սը- խալիր երբ ըսեմ թէ մեր սիրելի ըմպել- եաց մին համարուած է: Շատեր սակայն զնաասակար կը կարծեն զայն, ինչպէս ա- տենօք ալ Եւրոպացի բժիշկներ թոյն կը կարծէին:

Խահուէին ծագումը Հապէշիտանի կաֆա գաւառէն է, ինչ. դարուն մուտ գտաւ յԱրաբիա. յետոյ ձէմալէտտին կոչուած Տէրվիշի մը ձեռամբ տարածե- ցաւ Պարսկաստանի մէկ մասին մէջ. ան- տի Մէքքէի, Եգիպտոսի, Գահիրէի, Ասորեստանի, և վերջն ալ Պոլսոյ մէջ ճանչցուեցաւ: ԺՁ. դարուն սկիզբները Եւրոպան ճանչցաւ զայն, ճիշդ ծխա- խոտի ծագման ժամանակները, Հոլան- տացոց շնորհիւ: Ամենաընտիր տեսակը Մոքայէն բերել տալով տարածեցին. այ- նուհետեւ անոր գործածութիւնը բնդ- հանրացաւ ամէն ուրեք, և այսօր մա- նաւանդ Եւրոպոյ և Ամերիկայի մէջ՝ ա- հագին քանակութեամբ սուրճ կ'սպառուի:

Խահուէն բժշկական տեսակէտով, օդ- տակար համարուած է, լինելով ոչ միայն հաճելի, այլ և օգտակար ու զօրացու- ցիչ ըմպելի մը: Սակայն տաք եղանակի և տաք երկրի մէջ պէտք է քիչ գործա- ծել՝ ջրային գրգռում յառաջ չբերելու համար: Վնասակար համարուած է ջրա- յին և մաղձային մարդոց համար, որք բնաւ գործածելու չեն զայն:

Խահուէն երկու որոշ յատկութիւններ ունի. մին կ'ազդէ ստամոքսին, միւսը ուղեղին: Առաջնոյն վրայ ախորժելի գրգռումով մը՝ մարսողութեան կը սա- տարէ, իսկ վերջնոյն ազդելով՝ մտային աշխատութիւնները կը դիւրացնէ: Գոր- ծածողին քունը փախցնելով, Աւելի շուտ կ'զգացուի ստամոքսին վրայ ըրած ազ- րեցութիւնը: Աւելի և ջրային կազմը ուսածք ընդհուպ կ'ընտելանան անոր, ո- րով գրեթէ ազդեցութիւն մը չեն կրեր՝ եթէ ամէն օր միւսնոյն ժամանակ միւսնոյն քանակութեամբ գործածուի: Արեւմտե- անոնք որ կը փափաքին թէ չզրկուիլ ան- կէ և թէ՛ անուշիկ քուն մը վայելել, թո՛ղ չփոխեն բնաւ իրենց առօրեայ չափն, իսկ անոնք որք կ'ուզեն գիշեր ու ցերեկ մտային աշխատութեամբ պարապիլ, թող չհետեւին այս կարգապահութեան, այլ գաւաթ ի ձեռին՝ թող խմեն ու խմեն որքան որ ուզեն:

Փալով կաթնասուրճին որ ախորժա- համ ու սննդարար նախաճաշի մ'է, շատ տուներէ արտաքսուած է՝ կանանց հա- մար զնաասակար համարուելով, և սակայն ամէն գոտակարգի անձինք կրնան օգ-

տակարապէս գործածել այդ ախորժահամ սննդարար ըմպելին:

Հոգ տանելու է որ գործածուած սուրճն անխարդախ լինի, և ասոր հա- մար՝ տան մէջ խոռովելու և փոշիացնե- լու է զայն, զգուշանալով պատրաստ ծախ- ուածներէն:

Կ. ԿԱՐԱԳԵԱՆ

ԶԲՕՍԱՆՔ

Ո՞րն է այն յատկութիւնն զոր նախա- պատիւ կը համարիք կնոջ մը համար, եւ զոր շատ քիչ անգամ ունին կանայք:

— Անկեղծութիւնն է:

Մի՛ բողբոջէք, տիկնայք: Շատ դժ- ուար է կանանց՝ անկեղծ լինել: Դաս- տիարակութիւնը, սովորութիւնները, ամէն ինչ կանուխէն կը մղէ զանոնք ծածկելու իրենց զգացումներն, տպա-ւորութիւններն, կարծիքներն. իւր ըզ- գացումներն, և ընդ չհամարձակե- լու և զայնս կեղծել վարժուելու մէջ ե- ղած հեռաւորութիւնն անշան բան մ'է: Շատ ու շատ կանայք կը կտրեն այդ հե- աւորութիւնը ու կ'անցնին անդին: Զա- նոնք արդարացնելու համար աւելցնեմք թէ, իրենց բնական տկարութիւնը, ըն- կերական կենաց մէջ իրենց գրաւած տե- ղըն, մի միակ զէնք կը թողուն իրենց, այն է՝ իրենց սեռին յատուկ եղող խո- րամանկութիւնը: Այս խորամանկու- թիւնն ալ կը դաւադրէ կանանց անկեղ- ծութեան դէմ՝ որ կնոջ ճշմարիտ վեհ նկարագրին արժանիքը կը կազմէ:

Ո՞րն է աշխարհիս ամենեւն երջանիկ մարդն:

— Ըսուած է՝ Աշխարհիս ամենէն եր- ջանիկ մարդն այն է որ գիտէ չափ՝ դը- նել իւր փափաքանաց, և զայնս համե- մատել իւր կարողութեան հետ: — Ամե- նէն լուստեսն է ամենէն երջանիկն: — Ամենէն երջանիկն այն է որ բարիք կ'ընէ առանց բարեբարեալին կողմանէ՝ երախ- տագիտութիւն ակնկալելու:

Մենք ալ մեր կողմէն կ'ըսեմք. Ամե- ցեց երջանիկն այն է որ ինքզինքն ամե- ցեց երջանիկը կը համարի: Որովհետեւ ո՞չ ապաքէն երջանկութիւնը մեր երկա- կայութեան, մեր զգայնութեան ծնունդն է, քանի որ շատ անգամ կը տեսնեմք որ այս ինչը երջանկացնող բանը՝ այն ինչը դժբաղդ կ'ընէ:

(Թարգ.) Յ. Թ. Ն.

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՈՒՐՋԸ

Գող բռնելու. նոր միջոցներ. — Ա- մերիկայի Վաշինկթօն քաղաքի հնու- թեանց թանգարանէն քանի մը անգամ մեծ ու պզտիկ հնութիւններ գողցուած լինելով, գողերը բռնելու համար հետե- եալ միջոցը գործադրուած է:

Հնութիւնները պահող ապակեայ շքը- ջանակներու բոլորաթիւը հաստատուած են մագի չափ ելեկտրական թելեր, ո- րոց ծայրը կ'երթայ կը հասնի պահա- պաններու յատուկ սենեկաց մէջ գլու- նուած զանգակներու կողմին. այնպէս որ, երբ ու է մէկը համարձակի ձեռք դպցնել դարաններուն մէջ գտնուող հը- նութեանց, նոյն ելեկտրական թելերը կը շարժին և զանգակները հնչելով, պա- հապանք շուտափոյթ կը հասնեն ձայնին եկած տեղը:

Միացեալ-Նահանգաց Օհիօ քաղաքին մէջ ալ ծխախոտի վաճառական մը, տես- նելով որ ամէն օր իւր խանութէն ծը- խախոտ և պատրաստ սիկառներ կը գող- ցուին և գողերը չեն գտնուիր, այս վը- նասուց առաջն առնելու համար զանա- զան միջոցներու կը դիմէ և վերջապէս կը յաջողի հնարել գործի մը, որոյ մի- ջոցաւ ամենայն դիւրութեամբ կ'առնու գողին պատկերը:

Այս գործին կը բաղկանայ պարզա- պէս լուսանկարչական մեքենայէ մը, սա տարբերութեամբ որ՝ ասոր ապակեայ շրջանակին առջեւ գտնուած դրան բա- ցումն ու փակումը կը կատարուի ելեկ- տրական ուրիշ գործի մը միջոցաւ: Վա- ճառատան մէջ գտնուած ապակեայ բո- լոր դարաններու դռները և ի տես դըր- ուած պատրաստ սիկառներու տուփերը ելեկտրական թելերու միջոցաւ նոյն գոր- ծին կապուած են. այնպէս որ, եթէ դարաններէ մին բացուի և կամ տուփե- լէն մին իւր տեղէն շարժի, լուսանկար- չական մեքենային դուռը իսկոյն կը բացուի, և ապակեայ շրջանակին դէմ գտնուող մարդուն պատկերը նոյն միջո- ցին կ'առնուի:

Միախոտի վաճառականը իւր այս մեքենայի շնորհիւ յաջողած է քանի մը անգամ գող բռնել և ոստիկանութեան յանձնել:

ՅՈՎ. Մ. ԱԶԵԱՌԻՅԱՆ

ՄԵԼՔՐՍԵԳԵԿ ԵՊԻՍ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 10 ԳՐԶ.

ՅԱՆՉԱՐԱՐԵԼԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ

**ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՎՐՈՅՐ և ԸՆԿ. Ղա-
լաթիա, Գոմիսիոն խանի տակ, Թիւ 23:
ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ և յոյն թղթավաճառատան
Պահճէ-Գարու, ճէլալ պէյ խանի տակ,
Թ 18 իւ**

**ՍՏԵՓԱՆ ՉԱՎՈՒՇԵԱՆ. Գործատուն և
վաճառատուն տեղական կերպասուց
գիմացիուն ապրանք՝ Եւրոպական ճա-
շակաւ. Պապը Ալի ճատտէսի. Պարս-
կական դեսպանատան գիմաց, Թիւ 48:**

**ՐԱՄ Կ ԿԻԻՄԻՇԵԱՆ. Հոտաւէտ
նիւթերու և խոզանակայ մթերանոց.
Կ. Պոլիս, Էսկի Զապթիյէ ճատտէ,
Թոմասոն խանի գիմաց, Թիւ 7:**

**ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆԿԵԱՆ. ճոխ վաճառատուն
պարզ և չքեղ անձրեւանոցներու ու
արեւանոցներու. Ղալաթիա, Քաման-
տո Պանքային գիմացը, Գոմիսիոն խա-
նին տակը:**

**ԻԵՏԻՄ ՉԱՐԻՖԵԱՆ. Դեղագործ ի Գուժ-
գարու, Սթասիոն ճատտէսի. Դե-
ղերու թարմութիւն, դեղագործ խըղ-
ճամիտ և անխարդախ պատրաստու-
թիւն, գնոց չափաւորութիւն, առա-
ւելութիւններ որոցմով իւր անթիւ յա-
ճախորդաց վստահութիւնը գրաւած է:**

**ՊԵՇԻՐԵԱՆՆ ԼԵՍՐԲ, Մասվաճառի
կրկին խանութք ի Կէտիկ-Բաշա և ի
Գուժ-գարու: Փողոցներուն տեղը և
խանութներուն թիւերը չեմք սահմա-
ներ, որովհետև հանրածանօթ եղած են
իրենց ուղղամտութեամբը և ապրանաց
ընտրութեամբը:**

**ՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՅԱՆՉԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՅՀԱ-
մար գաւառներէն գիմել առ Յոմէան
Գ. Փալագաշեան, Կ. Պոլիս, Պահճէ
Գարու, Թաշ խան. Թիւ 51:**

**ՊԱՇՏՈՆ խնդրող ուսուցիչք կը
հրաւիրուին արձանագրուելու «Ծա-
ղիկ» խմբագրատունը. հոն գիմելու
են նաև թէ՛ վարժարանաց և թէ՛ մաս-
նաւոր դասերու համար ուսուցիչ
փնտռողներ:**

**== Ֆրանսերէն, գերմաներէն, Թորքե-
րէն և իտալերէն լեզուաց մասնաւոր դա-
սեր ստանձնելու համար արձանագրուած
են արդէն մի քանի հմուտ և վկայեալ
ուսուցիչք:**

**== Ուսուցիչ մը, հմուտ հայերէն ու
ֆրանսերէն լեզուաց և բաւականին անգ-
լիերէնի, ինչպէս և ինչ ինչ կարեւոր ուս-
մանց տարերաց, քաջահմուտ եկեղեցա-
կան պարզ (անձայնագիր) և աւանդա-
կան երգեցողութեան և անվրէպ ժամա-
սացութեան, կը փափաքի պաշտօն
ստանձնել մայրաքաղաքի մէջ կամ ի
գաւառս:**

**== Երիտասարդ մը պատրաստ է դա-
սեր ստանձնել անգղիերէնի, բնական
պատմութեան և ընդհանուր աղգաց
պատմութեան:**

**== Երիտասարդ մը պատրաստ է ըս-
տանձնել օգնական-դաստիարակի պաշ-
տօն:**

FRATELLI GOLDENBERG

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՄԱՌԱՒՈՐ

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆ ԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՀԱՄԱՅՆ ԵՒՐՈՊ. ԹՈՒՐԻՅՈՑ, ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐԻՅՈՑ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՖՐԱԹԵԼԼԻ ԿՈԼՏԵՆՊԵՐԿԻ

Այս վաճառատուն կը յանձնարարուի հասարակութեան և ամէն միջման
կրնայ դիմադրել իւր կերպասուց ընտիր յատկութեամբը, պատրաստութեան
տոկունութեամբը, ինչպէս նաեւ հանդերձին գեղեցիկ կտրուածքովը:

ՎԼԵԱՌՈՐ ՄԹԵՐԱՆՈՅՔ Ի Վ. ՊՈԼԻՍ

Թիւնէլի քով Թիւ 2, Եւ Քարաքէօյի Կամուրջին գլուխը Թիւ 28

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՐՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ

Հոտոտ, Քալալլա, Ռուսնուք, Զմիւռնիա, Վառնա, Պուրիս, Փիլիպէ,
Բոր-Սաիւ, Սելանիկ, Սամսոն, Մերսին, Քիոս, Թարսուս, Ատանա, Պէրութ,
Դամասկոս, Տրիպոլիս (Սուրիական), Եաֆա, Աքեա, Ալեքսանարիա, Գահիրէ,
Լայն, Լայն:

«ԾԱՂԻԿ» Ի

ԽՄԲԱԴՐԱՏԱՆ ՄԷՋ ԿԸ ԾԱՌՈՒԻՆ

1. ՄԵՌԵԱԼ ԿԻՆԸ. Հեղինակ Օգթավ
Ֆէյօյէ. Թարգ. Մ. Թէլեան. Գին 10 զը:
2. ՓՈՒՆԶ ԴԻՏԱԿԱՆ. Գրեց Տօքթ.
Կ. Յ. Փաշայեան. Գին 5 զը:
3. ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒ-
թիւն. Գրեց Տօքթ. Է. Բլէման. Թարգ.
Յակոբ Սիսակ. Գին 5 զը:
4. ԱՆԳՂԻՆԵՐԷՆ ԼԻԶՈՒԻ. Քերակա-
նութիւն, Տեսական և Գործնական. Աշ-
խատասիրեաց Յ. Մանդակունի. Գին 3 զը:
5. ԲԱՆԱԼԻ ԱՆԿԻՆԵՐԷՆ ԸՆԹԵՐ-
ՑԱՆՈՒԹԵԱՆ. Բոլորովին նոր և դիւ-
րուսոյց եղանակի վրայ պատրաստուած
ի Յ. Թ. Հինգէանէ. Գին 3 զը:
6. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ Ֆը-
ռանսերէն Շարադրութեան. Յօրինեց
Յ. Թ. Հինգէան. Ա. Տարի. 6 զը. —
Բ. Տարի 5 զը:
7. ՏՕՆԱՅՈՅՑ. Բանախօսութիւն Տօք-
թէօր Ալպէրթ Լոնկի. Գին 1 զը:
8. ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ Առաջին
Տարերը. Թարգմ. Օր. Փ. Գէորգեան.
Գին 5 զը:
9. ՕՍՄԱՆԵՐԷՆ ԼԻԶՈՒԻ ՆՈՐ Քերա-
կան. Երկասիրեաց Պ. Կարապետեան,
Ուսուցիչ Թուրքերէն լեզուի և գեղա-
գրութեան. Գին 50 փարա:
10. ՄԷՇԳ, Եախօտ Խութութիւն Օս-
մանի (5 տետրերէ բաղկացեալ). Պ. Կա-
րապետեան. հատը 30 փարա:
11. ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԲ. 2 զը:
12. ԻԻՍԻ ԻՄԼԱ, Եախօտ Տօղրու
Եաղմագ ուսուլը. Պ. Կարապետեան.
3 զը:
13. ՐԷՀՆԻԻՄԱԻ ԳՐԱԹ. Վէ Թէր-
ձէՄԷ. Պ. Կարապետեան. 1 1/2 զը:

ՍԱՄՓՍՈՆ

ԱՃՈՒՄՆ ԵՒ ԵՐԿԱՐՈՒՄՆ ՄԱՋԵՐՈՒ

Կ. Պոլիս, 15 Մուհարէմ, և 8 Օգոստ. 1307

Տեաքք Սարաֆեան Եղբարք,

Դեղագործ ի Խաֆեղ

1305 թուականին էր որ Ձեզ հետ մէկ
տեսութեան մէջ՝ նախապէս տեղեակ լի-
նելով արհեստի մէջ Ձեր ունեցած ճար-
տարութեան և լուրջ արուեստասիրու-
թեան՝ խնդրեցի մաղբը երկարող, ա-
ճեցնող և հիւանդ արմատները կենդա-
նացնող պատրաստութիւն մը իմ աղջը-
կանցս համար:

Խոստացաք իբր փորձ ի մասնաւորի
պատրաստել այդպիսի դեղ մը, պայմա-
նաւ որ երբէք չպիտի պարունակէր իւր
բաղադրութեան մէջ հակառողջական նիւ-
թեր, և ըստ Ձեր խոստման՝ զրկեցիք ինձ
երեք շիշ սոյն դեղէն:

Արդ՝ ինչպէս յայտնած եմ հրապա-
րական շնորհակալութիւնս 14 Մուհարէմ
և 7 օգոստ թուակիր Սաաուէք լրագրոյ
միջոցաւ, նմանապէս սոյն մասնաւոր գը-
րութեամբս կը յայտնեմ խնդակցու-
թիւնս, վասն զի Ձեր պատրաստութիւն
յաջողապէս պահուեցաւ, աճեցնելով,
երկարելով և գեղեցկացնելով աղջկանցս
մաղբը, և կը յաւելում թէ՛ այդ դեղ
չպարունակէր իւր մէջ հակառողջական
նիւթեր այլ և այլ պատրաստութեանց
նման: Ընդունեցէք շնորհակալութիւնս:

Թօրգաբուրի Կայս. Պալատան

պահեստի զօրաց բժիշկ

6-10 Դեր հազարապետ ՀԻԻՍԷՑԻՆ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա ՍԱՔԱՆԱՆ

ՅԱՒԱՐ. ՄԻՀՐԱՆ Օ. ՓԱՓԱՅԱՆ

Կ. Պոլիս, Զիւլպիլլի խան, Թիւ 18, 19, 21